

ACADEMIA ROMÂNĂ
SCOSAAR

TEZĂ DE ABILITARE

**Modernizare și dependență de cale:
rolul schimbărilor demografice și instituțiilor sociale în
transformarea culturală a societăților contemporane**

Domeniul fundamental: Științe economice, sociale și juridice

Domeniul de abilitare: SOCIOLOGIE

Autor: Mălina Voicu

Teză elaborată în vederea obținerii atestatului de abilitare în scopul conducerii lucrărilor
de doctorat în domeniul *Sociologie*

București 2019

Cuprins

I.	Introducere	3
II.	Modernizare și schimbare culturală.....	7
	Stadiul cunoașterii în domeniu	7
	Convergență versus divergență culturală	9
	Evenimente istorice și instituții sociale.....	13
III.	Dependența de cale și schimbarea culturală: Contribuții personale la studiul schimbării valorilor și atitudinilor	16
	Contribuții teoretice și metodologice	17
	<i>Valori sociale</i>	17
	<i>Roluri de gen și atitudinile față de acestea</i>	18
	<i>Valori, credințe și comportamente religioase</i>	22
	<i>Valori și comportamente civice și politice</i>	24
	Contribuții la managementul și dezvoltarea activităților de cercetare în domeniul valorilor sociale.....	26
	<i>Managementul cercetării și dezvoltare instituțională</i>	26
	<i>Coordonarea activităților de cercetare</i>	27
	<i>Managementul resurselor umane</i>	29
	<i>Atragerea de finanțări externe prin granturi și contracte de cercetare</i>	30
	<i>Stabilirea de relații de cooperare cu organizații partenere din țară și din străinătate</i>	31
	<i>Activități menite să crească vizibilitatea și să promoveze imaginea organizației de cercetare</i>	32
	<i>Activitate didactică</i>	34
	<i>Implicare în evaluarea activității științifice</i>	34
	<i>Prestigiul profesional</i>	35
IV.	Schimbare demografică și culturală	37
	Introducere	37
	Stadiul actual al cunoașterii în domeniu	38
	<i>Modernizarea și tranziția demografică</i>	38
	<i>Schimbarea culturală: înlocuirea cohortelor, îmbătrânire individuală și context istoric</i> ..	40
	Obiective de cercetare pentru studiile viitoare.....	41
	Implicarea în activități de management și dezvoltare instituțională	43
V.	Referințe	48

I. Introducere

Activez în cercetarea științifică în domeniul științelor sociale din 1996 când am absolvit studiile universitare. Am debutat ca asistent de cercetare la Institutul de Cercetare a Calității Vieții (ICCV) în 1996 și, în paralel cu continuarea studiilor de Master și Doctorat în Sociologie la Universitatea din București, am activat ca cercetător științific în cadrul ICCV până în 2011. Am primit titlul de Doctor în Sociologie în 2004 și pe cel de Cercetător Științific gradul II în 2007. Din 2011 am activat ca cercetător senior la GESIS – Institutul Leibniz pentru Științe Sociale din Köln Germania. În mai 2018 am revenit la ICCV, unde sunt Cercetător Științific gradul II. Cumulez 22 de ani de experiență în cercetarea științifică și, în această perioadă, am desfășurat și activități didactice, în calitate de cadru didactic asociat la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Facultatea de Sociologie și Științele Comunicării, Universitatea din Köln, Facultatea de Management, Economie și Științe Sociale, Universitatea Herinrich Heine din Düsseldorf, Facultatea de Filosofie și Școala de Administrarea Afacerilor din Köln, Germania.

După finalizarea doctoratului m-am focalizat pe studierea relației dintre schimbările culturale și factori ce țin de dependența de cale, în contextul modernizării. În decursul carierei mele am avut contribuții științifice relevante în domeniul sociologiei valorilor și m-am implicat activ, de asemenea, în dezvoltarea instituțională a acestui domeniu de cercetare, prin participarea la coordonarea unor proiecte internaționale și a unor asociații profesionale de profil, prin contribuții la dezvoltarea infrastructurii de cercetare, prin atragerea de fonduri de cercetare și prin activitatea editorială.

Teoria modernizării furnizează explicații cu privire la felul în care societățile umane s-au transformat din așa numitele societăți tradiționale pre-industriale în societăți post-industriale. Această teorie pleacă de la premisa că societățile au evoluat de-a lungul istoriei de la comunități tradiționale (Tönnies, 1957 [1887]), dominate de solidaritate mecanică (Durkheim, 1960 [1893]), religie și structură socială rigidă, la societăți moderne bazate pe decizia rațională (Weber, 1995 [1920]) și caracterizate prin solidaritatea organică (Durkheim, 1960 [1893]) și diferențiere instituțională crescută (Bruce, 2002). Într-un stadiu ulterior, societățile industriale se transformă în post-industriale, în care sectorul economic principal îl reprezintă serviciile și care se bazează pe comunicare, tehnologia informației și producerea de cunoaștere (Bell, 1973). Societățile post-

industriale pun accentul pe luarea autonomă a deciziei și individualizarea alegerii personale (Inglehart, Baker, 2000).

Conform teoriei clasice a modernizării, toate societățile din lume vor urma calea deschisă de cetățenii statelor din vestul Europei și America de Nord. Așa numita teorie a convergenței susține că, mai devreme sau mai târziu, toate societățile din lume vor ajunge să fie post-moderne, orientările de valoare predominante în rândul populației fiind cele de tip post-modern, post-materialist. Cu toate acestea, societăți care au nivele similare de dezvoltare economică și socială diferă din punct de vedere cultural. O serie de factori dependenți de cale au fost utilizați pentru a explica devierea de la predicțiile realizate pe baza convergenței culturale, cum ar fi cultura religioasă dominantă, tipul de familie, regimul politic sau existența unui regim totalitar în istoria recentă.

În studiile pe care le-am realizat până acum m-am focalizat pe investigarea felului în care anumite evenimente istorice și instituțiile sociale modelează acțiunea modernizării și conduc la cristalizarea diferită a culturii. Folosesc termenul de cultură în sensul definit de Inglehart ca „un set de norme și abilități care susțin supraviețuirea într-un anumit mediu, constituind o strategie de supraviețuire pentru o anumită societate” (2018, p. 17). Aceste norme se traduc în valori și atitudini și modelează comportamentul individual. În analizele pe care le-am realizat până acum, am folosit normele și atitudinile ca un „proxy” pentru operaționalizarea conceptului de cultură, și am studiat schimbările pe care acestea le-am suferit în decursul timpului pentru a evalua felul în care modernizarea și dependența de cale influențează cultura.

Am abordat în cercetările mele o serie de factori instituționali precum tradiția religioasă, modelul de creștere economică, instituțiile implicate în furnizarea bunăstării, sistemul de educație secundară. Aceștia reprezintă „secvențe de auto-întărire” și sunt rezultatul cristalizării instituționale a diferitelor evenimente istorice. Am investigat de asemenea, schimbarea culturală și socială care a avut loc în Europa Centrală și de Est după căderea comunismului, care reprezintă o joncțiune critică, ce a dus la remodelarea culturală a societăților post-comuniste. Analizele s-au focalizat pe relația dintre acești factori ce țin de dependența de cale și de instituțiile sociale și orientările de valoare generale, cele din sfera relațiilor de gen și familiei, celor religioase și a valorilor și comportamentelor politice.

Am utilizat preponderent metode cantitative de analiză a datelor, folosind date provenind din sondaje de opinie internaționale de mare anvergură, care permit realizarea de comparații longitudinale și transversale, precum Euro Barometrul, European Values Study, World Values Survey, European Social Survey, International Social Survey Program. Studiile realizate utilizează tehnici avansate de analiză a datelor, precum analize de regresie multi-nivel, modele de ecuații structurale, decompoziția de cohorte sau modelul schimbării parametrilor.

Rezultatele studiilor pe care le-am făcut până în prezent arată că modernizarea și dependența de cale sunt complementare în ceea ce privește modelarea culturii unei societăți. Dezvoltarea economică creează premisele producerii schimbării culturale, însă calea pe care aceasta o urmează depinde în mare măsură de istorie și de instituțiile existente în societatea respectivă. Studiul arată că atât modernizarea cât și instituțiile au efect asupra valorilor sociale. În plus, în perioade de transformare socială rapidă, precum perioada post-comunistă, schimbarea instituțională are un impact mai puternic decât socializarea primară, care constituie mecanismul principal prin care dezvoltarea economică și socială contribuie la schimbarea culturală.

În perioada care urmează intenționez să aprofundez legătura dintre schimbarea demografică și cea culturală în societățile contemporane. Îmi propun ca obiectiv de cercetare investigarea efectelor interacțiunii dintre îmbătrânirea demografică și migrație asupra societăților contemporane. Abordarea pe care o am în vedere este una de timp comparative transversal și longitudinal, care să utilizeze metode cantitative avansate de analiză a datelor și să combine date administrative și date furnizate de sondajele internaționale de mare anvergură. Programul de cercetare pe care intenționez să îl implementez va încerca să răspundă câtorva întrebări de cercetare precum: cum influențează sportul migrator schimbarea culturală a unei societăți? Care este rolul transnaționalismului în acest context? Cum mediază acesta schimbarea valorilor din societățile gazdă și din cele de origine? Care este efectul interacțiunii dintre sporul migrator și îmbătrânirea demografică asupra valorilor și atitudinilor împărtășite de populație? Intenționez să abordez din această lentilă orientări de valoare din domenii precum politica, religia, familia, solidaritatea socială și toleranța.

Teza de abilitare este structurată în trei capitole. Primul include o trecere în revistă a teoriei modernizării și a dependenței de cale cu impact asupra valorilor sociale. Acesta

reprezintă fundamentul teoretic pe care am construit propriile mele contribuții științifice. Al doilea capitol prezintă succint rezultatele studiilor realizate de mine până în prezent, accentuând elementele de noutate pe care le-a adus fiecare studiu în parte, precum și o trecere în revistă a implicării mele în managementul cercetării cu impact asupra dezvoltării cercetării în sociologia valorilor. A treia parte este dedicată prezentării direcțiilor de cercetare viitoare, pornind de la stadiul actual al cunoașterii în domeniu, și a direcțiilor de management a activității de cercetare menite să susțină implementarea programului meu de cercetare și atingerea obiectivelor ce cercetare.

II. Modernizare și schimbare culturală

Stadiul cunoașterii în domeniu

Teoria modernizării furnizează explicații cu privire la felul în care societățile umane s-au transformat din așa numitele societăți tradiționale pre-industriale în societăți post-industriale. Această teorie pleacă de la premisa că societățile au evoluat de-a lungul istoriei de la comunități tradiționale (Tönnies, 1957 [1887]), dominate de solidaritate mecanică (Durkheim, 1960 [1893]), religie și structură socială rigidă, la societăți moderne bazate pe decizia rațională (Weber, 1995 [1920]) și caracterizate prin solidaritatea organică (Durkheim, 1960 [1893]) și diferențiere instituțională crescută (Bruce, 2002). Într-un stadiu ulterior, societățile industriale se transformă în post-industriale, în care sectorul economic principal îl reprezintă serviciile și care se bazează pe comunicare, tehnologia informației și producerea de cunoaștere (Bell, 1973). Societățile post-industriale pun accentul pe luarea autonomă a deciziei și individualizarea alegerii personale (Inglehart, Baker, 2000).

Elementul central al acestei transformări rezidă în industrializare, care a produs o serie de schimbări pe diferite paliere ale vieții sociale (Rostow, 1959, Bell, 1973). Industrializarea a contribuit la transformarea fundamentală a tipului de activități din sfera muncii (Bell, 1973), activitățile de tip fizic intrând în declin, în timp ce planificarea rațională a producției, specifice epocii moderne, a dus la creșterea nevoii de forță de muncă înalt calificată. Industrializarea s-a produs simultan cu urbanizarea, migrația masivă spre mediul urban, creșterea nivelului general de educație și îmbunătățirea stării de sănătate a populației (Voicu, 2005; Kendall, 2016).

Societatea modernă a constituit tipul dominant de societate între secolul al XVIII-lea și mijlocul secolului XX, atât în Europa de Vest, cât și în America de Nord. În această arie geografică, tipul muncii și modul de organizare al producției s-a schimbat din nou după cel de-al Doilea Război Mondial. Nu există un consens în literatura de specialitate cu privire la denumirea acestui nou tip de societate. Eticheta asociată acestui nou tip de societate diferă de la autor la autor, în funcție de elementul central folosit pentru a explica tranziția de la societatea modernă la cea care o succede. Autorii care pun această transformare pe seama factorilor economici, o numesc societatea post-industrială (Bell,

1971) sau post-fordistă (Lash, Urry, 1994), în timp ce autorii care consideră că schimbarea culturală reprezintă motorul transformării sociale o numesc societate post-materialistă (Inglehart, 1971), post-modernă (Lyotard, 1993) sau modernitatea târzie (Giddens, 1991). Elementul central al noii societăți, în sfera economică, este reprezentat de economia bazată pe cunoaștere și de producția de „bunuri ale cunoașterii”, în care accentul nu mai cade pe doar pe capitalul economic, capitalul social cântărind foarte mult. În timp ce Bell (1976) numește societatea industrială „jocul împotriva naturii fabricate”, Inglehart și Baker (2000) descriu societatea post-modernă ca pe „jocul dintre persoane”, din cauza importanței ridicate pe care o au competențele intelectuale, relaționale și de comunicare. Mai mult, societatea post-industrială favorizează individualismul, diversitatea și auto-exprimarea, acestea constituind elementele cheie ale schimbării culturale.

Conform teoriei clasice a modernizării, toate societățile din lume vor urma calea deschisă de cetățenii statelor din vestul Europei și America de Nord. Așa numita teorie a convergenței susține că, mai devreme sau mai târziu, toate societățile din lume vor ajunge să fie post-moderne, orientările de valoare predominante în rândul populației fiind cele de tip post-modern, post-materialist. Cu toate acestea, literatura de specialitate menționează tipuri diferite de convergență. Predicția lui Fukuyama (1992) este că toate societățile vor parcurge aceeași cale de la tradiția la post-modernitate. Wilensky (2002) susține că toate societățile evoluează de la tradiționalism la modernism, urmând aceeași cale, însă nu toate societățile vor atinge post-modernizarea.

Cu toate acestea, societăți care au nivele similare de dezvoltare economică și socială diferă din punct de vedere cultural. În ciuda nivelului crescut de dezvoltare economică, populația Statelor Unite este mult mai religioasă decât cea care locuiește în statele din Vestul Europei. Cetățenii statelor scandinave susțin egalitatea între bărbați și femei, în timp ce în țările foarte bogate din Golful Persic predomină rolurile de gen tradiționale. Aceste exemple demonstrează faptul că există alți factori care interferă cu dezvoltarea economică și modelează cultura diferitelor societăți. O serie de factori dependenți de cale au fost utilizați pentru a explica devierea de la predicțiile realizate pe baza convergenței culturale, cum ar fi cultura religioasă dominantă, tipul de familie, regimul politic sau existența unui regim totalitar în istoria recentă.

În studiile pe care le-am realizat până acum m-am focalizat pe investigarea felului în care anumite evenimente istorice și instituțiile sociale modelează acțiunea modernizării și conduc la cristalizarea diferită a culturii. Folosesc termenul de cultură în sensul definit de Inglehart ca „un set de norme și abilități care susțin supraviețuirea într-un anumit mediu, constituind o strategie de supraviețuire pentru o anumită societate” (2018, p. 17). Aceste norme se traduc în valori și atitudini și modelează comportamentul individual. În analizele pe care le-am realizat până acum, am folosit normele și atitudinile ca un „proxy” pentru operaționalizarea conceptului de cultură, și am studiat schimbările pe care acestea le-am suferit în decursul timpului pentru a evalua felul în care modernizarea și dependența de cale influențează cultura.

Acest capitol include o prezentare a teoriei modernizării, precum și a celei a dependenței de cale. Acestea reprezintă fundamentele teoretice de la care am pornit în dezvoltarea ipotezele și construcțiilor teoretice realizate în cercetările realizate până în prezent.

Convergență versus divergență culturală

Relația dintre dezvoltare economică și schimbare culturală a constituit un subiect abordat pe larg în dezbaterile dedicate modernizării. Deși nu există un consens cu privire la direcția relației cauzale dintre economie și cultură, teoria modernizării pleacă de la ideea că există o asociere strânsă între cele două. În timp ce Marx și succesorii săi susțin că economia modelează cultura, Max Weber și cei care urmează calea deschisă de acesta aduc argumente conform cărora schimbarea culturale este cea care aduce cu sine și transformarea economică. Marx (1970 [1876]) susține că dezvoltarea tehnologică reprezintă motorul schimbării culturale, prima modelând economia care la rândul ei produce schimbări de ordin social și cultural. Conform lui Weber, credințele și practicile religioase sunt cele care stimulează dezvoltare economică, idee susținută de dezvoltarea economiei capitaliste în societățile în care etica protestantă a predominat (1995 [1920]). Teoria revizuită a modernizării propusă de Inglehart nu indică o direcție de cauzalitate. Pentru Inglehart „dezvoltarea economică, schimbarea culturală și cea politică sunt legate în paternuri coerente și într-o oarecare măsură predictibile” (1997, p. 10).

Indiferent de direcția relației de cauzalitate, studiile empirice demonstrează că există o asociere între nivelul de dezvoltare economică și valorile sociale existente în societatea respectivă. Societatea tradițională pre-industrială era caracterizată de ierarhie

strictă și slabă mobilitate socială, dominată de religie și valori religioase (Inglehart, 1990) și punea mare preț pe obediență (Inglehart, 2018). Industrializarea și asociatele acesteia, urbanizarea, creșterea nivelului general de educație și comunicarea de masă au adus schimbări importante în orientările de valoare ale indivizilor. Societățile moderne promovează valori precum planificarea rațională (Inkeles, 1969; Weber, 1978), normativitate și individualizare (Halman, de Moor, 1993), secularizare și scăderea importanței sociale a religiei (Berger, 1969), în timp ce în societățile post-industriale orientările de valoare care predomină sunt auto-realizarea, auto-actualizarea sinelui, preocuparea pentru bunăstarea personală (wellbeing) și protecția mediului (Inglehart, Baker, 2000). În plus, acestea societăți acordă prioritate relațiilor sociale și armoniei sociale, promovând orientări de valoare precum toleranța și încrederea (Fukuyama, 1995).

Există mai multe tipuri de explicații folosite pentru felul în care se produce schimbarea culturală pe fondul tranziției de la un tip de societate la altul. Beck și Beck-Gernsheim (2002) și Wilensky (2002) consideră schimbarea structurii sociale ca fiind elementul cheie care leagă transformările din sfera muncii și a modului de producție cu remodelarea valorilor sociale. Aceste schimbări sunt legate de creșterea nivelului general de educație și de participarea la piața muncii. Educația și participarea la piața muncii sunt legate de individualizare, duc la creșterea mobilității sociale și slăbesc legăturile de familie. În plus, participarea pe piața muncii separă sfera privată de cea publică și facilitează „privatizarea” vieții de familie.

Schimbarea tipului de activități implicate de producția de bunuri și implicit a rolurilor jucate de diverși actori în această producție a avut un impact deosebit asupra modelării paternelor culturale. Este vorba de relația dintre muncă și familie, de complexitatea sarcinilor implicate și de pregătirea necesară pentru a le executa, de locul unde se desfășoară activitățile respective. Un aspect esențial este legat de distincția dintre sfera publică și cea privată. Aceasta a evoluat de-a lungul istoriei (Aries, Duby, 1988), semnificația și sfera de acoperire a vieții private variind de la un moment în timp la altul, consecințele fiind resimțite atât în ceea ce privește structura familiei, rolurile de gen, precum și solidaritatea inter-generațională. În societate pre-industrială agricultura reprezenta principala ramură a economiei, gospodăria și familia fiind principala unitate de producție (Hareven, 1991). Distincția dintre sfera muncii productive și viața privată nu era foarte clară, sarcinile fiind distribuite între membrii familiei într-un mod în care

familia să acopere nevoile legate de subzistența economică și pe cele reproductive. Astfel, femeile erau implicate în activitatea economică a gospodăriei, însă poziția pe care o dețineau în ierarhia de putere a gospodăriei era una de inferioritate deoarece munca în agricultură în care nu existau mijloace mecanizate cerea forță fizică. Acest lucru s-a schimbat odată cu trecerea la societatea industrială și post-industrială, când avansul tehnologic a scăzut importanța forței fizice în producția de bunuri (Inglehart, Welzel, 2005).

Dacă în societățile pre-industriale forța fizică juca un rol major în producția de bunuri, ceea ce făcea ca persoanele cu abilități fizice limitate să ocupe o poziție inferioară în ierarhia de putere, cum este cazul femeilor sau a persoanelor incapacitate fizic, industrializare și dezvoltarea tehnologică au dus la schimbarea rolurilor de gen și a ierarhiei de putere în general. În societățile industriale demarcația dintre sfera publică și cea privată se schimbă. Locul desfășurării activității productive este acum fabrica sau atelierul, iar familia și gospodăria își pierd rolul de unități economice care produc bunuri necesare subzistenței (Degler, 1980). Deși nu există consens în ceea ce privește tipul de participare a femeilor la piața muncii în societățile moderne și implicarea acestora în munca plătită diferă foarte mult de la o societate la alta, începuturile modernizării marchează separarea clară a familiei și muncii producătoare de venit, sfera privată căzând în sarcina femeilor, în timp ce sfera publică aparține bărbaților. Modelul predominant de familie în aceste societăți este cel de bărbat aducător de venit – femeie casnică (male breadwinner – woman homemaker) (Pfau-Effinger, 1998). În calitatea de manager al gospodăriei, femeile ajung să fie direct implicate în procesul de luarea deciziilor în cadrul familiei și dobândesc mai multă putere (Hareven, 1991).

În ciuda separării clare a celor două sfere, publică și privată, modernizarea duce la creșterea suportului pentru egalitatea de gen, aceasta constituind unul dintre elementele centrale ale schimbării culturale care a avut loc odată cu tranziția de la societatea pre-industrială la cea modernă și apoi la cea post-modernă (Bolzendahl, Myers 2004; Inglehart, Welzel, 2005). Modernizarea stimulează egalitatea de gen, în contextul rolurilor separate și paralele ale celor două genuri (Inglehart, Norris, 2003). Cu toate acestea, au existat și există diferențe în ceea ce privește paternul de angajare în muncă al femeilor în societăți având nivele similare de dezvoltare economică. Acestea pot fi explicate prin prisma efectelor dependenței de cale, istoria și contextul instituțional jucând un rol cheie în direcția pe care au urmat-o aceste transformări.

Societatea post-industrială a adus o nouă transformare în caracterul muncii și în distincția dintre sfera publică și cea privată. Această societate este prin excelență o societate a cunoașterii și a serviciilor, cunoașterea, comunicarea interpersonală și tehnologia informației jucând un rol esențial (Inglehart, Backer, 2000; Inglehart, 2018). În acest context, importanța forței fizice dispare și ceea ce deschide poarta pieței muncii pentru femei și persoane incapacitate fizic. În plus, granița dintre sfera muncii și viața de familie se schimbă din nou. Orarul de muncă devine flexibil și poate fi ajustat în funcție de necesitățile personale, în timp ce dezvoltarea tehnologică permite teleworkingul, ceea ce readuce munca plătită în spațiul familiei (Beck, Beck-Gernsheim, 2001). Aceste transformări ajută la echilibrarea balanței între cele două genuri. Spre deosebire de societatea modernă care echilibrează balanța de putere între cele două genuri prin plasarea femeilor și bărbaților în roluri diferite dar egale, în societatea postmodernă rolurile bărbaților și femeilor sunt egale și similare, ceea ce duce la creșterea suportului pentru egalitatea de gen (Inglehart, 2018).

Un alt mecanism care duce la schimbarea culturală în contextul dezvoltării economice este reprezentat de nevoile umane care predomină în societate și de modul în care acestea sunt satisfăcute (Inglehart, 1971, 1990, 1997). Societățile pre-industriale sunt societăți sărace, în care resursele materiale sunt insuficiente pentru a satisface nevoile tuturor membrilor societății. În consecință, supraviețuirea s-a aflat mereu sub amenințare în aceste societăți, indivizii fiind preocupați de satisfacerea nevoilor fundamentale, precum asigurarea hranei, a apei potabile a unui adăpost. Valorile care predomină în aceste societăți sunt cele materialiste, deoarece oamenii sunt preocupați să își satisfacă nevoile elementare, iar obiectele materiale sunt esențiale pentru acest scop. Societățile post-moderne sunt prin excelență societăți bogate, în care toții membrii societății au acces la resurse materiale suficiente și supraviețuirea nu le este pusă sub semnul întrebării. În acest context oamenii devin interesați de satisfacerea unor nevoi de ordin superior, cum ar fi exprimarea propriei personalități, auto-actualizarea sinelui sau protecția mediului înconjurător. Orientarea către astfel de scopuri reprezintă fundamentul valorilor de tip postmaterialist. Plasându-se pe aceeași direcție teoretică, Welzel (2014) plasează în centrul schimbării culturale accesul la putere al ființei umane (*human empowerment*) care îi eliberează pe indivizi de constrângerile naturii și la permite să se exprime pe ei înșiși și propria lor individualitate.

O parte dintre criticii teoriei modernizării arată că nu se poate vorbi despre o convergență culturală la nivel mondial, industrializarea și dezvoltarea economică neducând automat la apariția acelorași schimbări de ordin social și cultural (Goorha, 2017). Teoria revizuită a modernizării pleacă de la ideea că modernizarea este „probabilistă, nu deterministă” (Inglehart, Baker, 2000, p. 49) și conduce societățile pe traiectorii paralele, direcția în care acestea evoluează fiind aceeași. Trajectoriile paralele sunt determinate de moștenirea culturală, religia fiind un factor cheie în modelarea instituțiilor sociale. Gundelach (1994) menționează tipul de familie, modelul de furnizare al bunăstării și felul în care s-a cristalizat identitatea națională, ca factori cu influența majoră asupra traiectoriilor parcurse de diferite societăți în cursul modernizării.

Evenimente istorice și instituții sociale

Teoria revizuită a modernizării deschide calea către îmbinarea teoriei modernizării cu dependența de cale și a rolului instituțiilor sociale în modelarea culturii. Perspectivă instituțională oferă nu atât o explicație opusă, cât mai degrabă complementară teoriei modernizării. Abordarea atribuie diferențele existente între paternurile valorice ale diferitelor societăți modului diferit de structurare și funcționare a instituțiilor sociale. Privind din perspectivă longitudinală, explicațiile instituționale leagă dinamica valorilor sociale de transformările produse la nivel instituțional. Astfel, Gundelach (1994) arată că tipul de familie influențează atât valorile promovate în relația dintre părinți și copii, precum și valorile de gen, în timp ce modul de structurare al statului bunăstării influențează solidaritatea socială, iar Fjellvang (2010) demonstrează cum tipul de instituție religioasă dominantă Catolică versus Protestantă determină valorile promovate în educația copiilor precum imaginație, obediență sau independență. Concertându-se pe cazul societăților post-comuniste Rohrschneider (1996, 1999) arată că instituțiile democratice modelează opțiunile valorice în Germania de Est, iar Peffley și Rohrschneider (2003) arată cum diferențele în nivelul de democratizare al societății duc la nivele diferite de toleranță politică, procesul implicat aici fiind cel de învățare politică. Ideea de la care pornește această abordare este că valorile individuale se modelează prin interacțiune cu instituțiile sociale, valorile fiind însușite în urma unui proces de învățare socială mediat de instituții.

Teoreticienii dependenței de cale pornesc de la asumția că „evenimentele trecute la influențează pe cele viitoare” (Mahoney, 2000, p. 510), iar acest lucru poate fi pus pe seama a două mecanisme. Primul mehanis este reprezentat de „joncțiunile critice”

(Thelen, 1999), care sunt puncte cheie în istorie care duc la schimbarea traiectoriei pe care se află o societate (Mahoney 2000). Aceste puncte cheie care apar pe parcursul istoriei duc la apariția unor noi norme și practici sociale și la cristalizarea unor noi patternuri instituționale. Cel de-a doilea mecanism se referă la „secvențe de auto-întărire” prin care un anumit pattern instituțional este reprodus pe termen lung (Mahoney, 2000). În timp ce joncțiunile critice duc la cristalizarea sau restructurarea instituțiilor sociale, secvențele de auto-întărire susțin reproducerea unui anumit pattern instituțional pe termen lung.

Deși literatura referitoare la secvențele de auto-întărire este mai abundentă, există o serie de studii care investighează efectele joncțiunilor critice precum războaiele, revoluțiile sau crizele economice (Sears, Valentino, 1997; Danigelis, Hardy, Cutler, 2007). De exemplu, la finele celui de-al Doilea Război Mondial Europa a fost separată în două blocuri politice, cel vestic democrat și cel estic comunist. Acesta a fost punctul de ruptură care a condus la construirea a două sisteme politice și de furnizare a bunăstării complet diferite în Europa. Această diviziune a persistat pentru jumătate de secol, iar studiile empirice arată că orientările de valoare ale populației au fost modelate în mod diferit în cele două zone (Halman, Arts, 2010; Stănescu, 2013). Mai mult, căderea regimului comunist a reprezentat o altă joncțiune critică, având impact în remodelarea instituțiilor și a orientărilor de valoare, așa cum arată studiile empirice (Schwartz, Bardi, 1997).

Perioada post-comunistă a produs o schimbare socială amplă, care dă posibilitatea studierii în detaliu a schimbării valorilor sociale și a determinării factorilor asociați cu această schimbare. Tranziția a implicat transformări de tip instituțional în Europa Centrală și de Est. Teoreticienii tranziției vorbesc despre o tranziție dublă, legată de democratizare și marketizare (Przeworski, 1996; Stark, Bruszt, 2002; Sandu, 1999) sau triplă, la dimensiunile anterioare adăugându-se redefinirea națiunii (Kuzio, 2001). În plus, o parte a statelor post-comuniste s-au integrat în Uniunea Europeană și au cunoscut o perioadă de creștere economică și modernizare accentuată. Astfel, tranziția post-comunistă oferă posibilitatea studierii "pe viu" a efectelor pe care schimbările instituționale și ale nivelului de bunăstare socială le au asupra valorilor sociale.

Evoluțiile din perioada post-comunistă nu au condus la schimbările valorice prezise pe baza teoriei modernizării în toate statele ex-comuniste (Halman, Arts, 2010). De exemplu, nivelul de religiozitate a crescut în România foarte mult după 1990 și trendul

ascendent s-a menținut și în perioada de creștere economică de după 2000 (Voicu, 2009), în timp ce în Polonia (Fodor et al., 2002; Pascall, Lewis, 2000; Pascall, Kwak, 2005) și Croația (Krunovich, Deitelbaum, 2004) a fost observată o întoarcere la valorile familiei tradiționale. Căderea regimului comunist reprezintă o joncțiune critică, însă calea pe care au urmat-o statele post-comuniste a fost mult influențată de istoria locală și de patternurile instituționale pre-existente.

III. Dependența de cale și schimbarea culturală: Contribuții personale la studiul schimbării valorilor și atitudinilor

În activitatea științifică desfășurată după finalizarea studiilor doctorale m-am focalizat pe felul în care interferența dintre modernizare și dependența de cale modelează cultura unei societăți și pe variațiile care apar de la o societate la alta, în funcție de factorii istorici și contextul instituțional. Am pornit de la asumția că modernizarea acționează asupra tuturor societăților însă impact dezvoltării economice este moderat de istoria locului și de patternurile instituționale cristalizate pe parcursul acesteia. Universul factorilor instituționali și a evenimentelor istorice cu influența asupra culturii este foarte vast și imposibil de acoperit într-un studiu. În plus, acești interferează unii cu ceilalți creând patternuri complexe cu efecte asupra valorilor sociale.

Studiile pe care le-am realizat se referă cu precădere la o serie de factori instituționali precum tradiția religioasă, modelul de creștere economică, instituțiile implicate în furnizarea bunăstării, sistemul de educație secundară. Acești factori reprezintă „secvențe de auto-întărire” și sunt rezultatul cristalizării instituționale a diferitelor evenimente istorice. Am investigat de asemenea, schimbarea culturală și socială care a avut loc în Europa Centrală și de Est după căderea comunismului, care reprezintă o joncțiune critică, ce a dus la remodelarea culturală a societăților post-comuniste. În cercetările pe care le-am făcut am analizat relația dintre acești factori ce țin de dependența de cale și de instituțiile sociale și orientările de valoare generale, cele din sfera relațiilor de gen și familiei, celor religioase și a valorilor și comportamentelor politice.

Analizele pe care le-am realizat până în prezent se bazează preponderent pe metode cantitativă de analiză a datelor, utilizând date provenind din sondaje de opinie internaționale de mare anvergură, care permit realizarea de comparații longitudinale și transversale, precum Euro Barometrul, European Values Study, World Values Survey, European Social Survey, International Social Survey Program. Studiile realizate utilizează tehnici avansate de analiză a datelor, precum analize de regresie multi-nivel, modele de ecuații structurale, decompoziția de cohorte sau modelul schimbării parametrilor.

Impactul contribuțiilor mele științifice la dezvoltarea sociologiei este ilustrat de numărul de citări al publicațiilor mele, până în prezent acestea fiind citate de 250 de publicații indexate în ISI Web of Science și de 877 de publicații indexate de Google Scholar (indice $h=16$, indice $i_{10}=26$). Dincolo de impactul științific, implicarea în activități de management și coordonare a cercetării a avut impact semnificativ asupra dezvoltării infrastructurii de cercetare implicată în studiul valorilor sociale, în valorificare și diseminarea rezultatelor cercetării în sfera academică și în rândul publicului larg, în managementul și coordonarea activităților de cercetare, în construirea rețelelor internaționale de cercetare în domeniu.

Prima parte a acestui capitol prezintă contribuțiile de ordin științific pe care le-am adus în domeniul analizei schimbării valorilor și atitudinilor sociale. Ce-a de-a doua parte prezintă contribuțiile mele la managementul și coordonarea activităților de cercetare, preponderent în domeniul sociologiei valorilor.

Contribuții teoretice și metodologice

Valori sociale

Valorile sociale reprezintă un domeniu la care am adus contribuții relevante la nivel național și internațional. În cercetările pe care le-am realizat am adus contribuit la explicarea felului în care instituțiile sociale și dependența de cale interferează cu factorii economici și modelează valorile sociale, precum și la explicarea conceptului de valoare. De asemenea, am studiat valorile și comportamentele politice cu precădere în contextul tranziției de la regimurile autoritare la cele democratice.

Volumul de unic autor **Voicu Mălina**. 2018. *Modernization, Path-dependence and Cultural Change*, București: Pro Universitaria, analizează felul în care modernizarea se împletește cu dependența de cale și modelează cultura și societatea. Teoria revizuită a modernizării arată că valorile sociale evaluează în concordanță cu gradul de dezvoltare socială și economică, însă există o serie de factori care fac ca diferite societăți să urmeze căi paralele sau chiar divergente. Acești factori pot fi de două tipuri: momente istorice speciale, care împing societatea într-o direcție diferită, cum a fost cazul schismei religioase care a separat catolicismul și protestantismul, fapt care a avut consecințe foarte bine documentate în literatura sociologică, și instituții sociale. Acestea din urmă pot fi rezultatul momentelor de ruptură din istorie și reprezintă mecanism prin care societatea reproduce și conservă efectele momentelor marcante din istorie. Volumul abordează

tranziția postcomunistă pe care o consideră un moment de ruptură din istorie cu efecte asupra culturii politice sau atitudinilor de gen. De asemenea, cartea analizează efectele instituțiilor de tip religios asupra relațiilor de gen și a culturii politice. Volumul reprezintă o contribuție semnificativă la explicare mecanismelor prin care factori istorici modelează valorile sociale.

Volumul **Voicu Mălina**, Ingwill C. Mochmann, Hermann Dülmer. (coord.) 2016. *Values, economic crisis and democracy*. New York: Routledge, Taylor & Francis Group, studiază felul în care criza economică de la sfârșitul anilor 2000 a modificat valorile și atitudinilor. Elementul de originalitate al cărții rezidă în analizarea felului în care relația dintre atitudini și valori se schimbă atunci când apar schimbări ale climatului economic. În capitolul scris împreună cu Hermann Dülmer, "Values and attitudes in times of economic scarcity", explic fundamentul teoretic al acestei schimbări, precum și implicațiile pe care modificarea acestei relații dintre valori și atitudini le are asupra măsurării valorilor, care nu sunt direct observabile și sunt de obicei măsurate prin intermediul atitudinilor.

Volumul Halman Loek, **Voicu Mălina**. (coord.) 2010. *Mapping values orientations in Central and Eastern Europe*, Leiden: Brill abordează orientările de valoare din țările aflate în Europa Centrală și de Est, țări care au experimentat tranziția postcomunistă în anii '90 și 2000. Studiile incluse în volum subliniază felul în care regimul comunist a modelat valorile politice în statele foste comuniste și trendurile înregistrate după crederea comunismului. Capitolul „Mapping values and orientations in Central and Eastern Europe”, scris împreună cu Leok Halman, expune premisele teoretice ale evoluției valorilor sociale în perioada postcomunistă, servind drept fundament pentru întregul volum. Capitolul explică felul în care comunismul a influențat cultura și valorilor sociale în țările aflate în spatele cortinei de fier și care sunt premisele în baza cărora democratizarea acestor societăți și extinderea Uniunii Europene să conducă la convergența valorilor și la emergența unui pattern cultural european. Până în prezent capitolul este citat de 11 de publicații indexate ISI și în alte baze de date internaționale.

Roluri de gen și atitudinile față de acestea

În sfera studiilor de gen, cercetările mele au vizat teme precum: măsurarea atitudinilor de gen în cercetarea empirică, dinamica atitudinilor față de rolurile de gen,

relația atitudinilor față de rolurile de gen cu piața muncii, cu politicile sociale, cu religia, cu valorile și comportamentele politice și intersecționalitatea dintre gen și etnie.

Articolul **Voicu Mălina**, Andreea Constantin. 2015. "Attitudes towards gender roles in cross-cultural surveys: Content validity and cross-cultural measurement invariance". *Social Indicators Research* 123 (3): 733-751 abordează tema măsurării atitudinilor față de rolurile de gen în cercetarea comparativă internațională bazată pe sondaje de mare anvergură. Articolul analizează validitatea internă și invarianța măsurării pentru scalele folosite în International Social Survey Programm 2002 și World Values Survey (2005), folosind modele de ecuații structurale. Analiza relevă faptul că cele două scale sunt doar parțial valide, acoperind doar câteva dintre dimensiunile atitudinilor față de rolurile de gen. În ceea ce privește echivalența măsurării, cele două scale se dovedesc a fi invariante din punct de vedere configural și metric, însă nu sunt invariate scalar. Rezultatele arată că cele două scale pot fi folosite în cercetarea comparativă de tip transversal pentru a testa relațiile care există între atitudinile față de rolurile de gen și alte variabile, însă nu pot fi folosite pentru a compara nivele de suport pentru egalitatea de gen în țări diferite. Până în prezent articolul este citat de 19 publicații indexate în ISI Web of Science și alte baze de date internaționale.

Articolul **Voicu Mălina**, Tufiș Paula. 2012. „Trends in gender beliefs in Romania: 1993–2008”. *Current Sociology* 60 (1): 60-79 abordează dinamică atitudinilor față de rolurile de gen în România, în perioada postcomunistă, focalizându-se pe trei dimensiuni: egalitatea de gen în sfera domestică, participarea femeilor la piața muncii și efectele acestora asupra copiilor preșcolari. Analizele care utilizează decompoziția de cohortă aplicată pe o serie de sondaje reprezentative pentru populația României, acoperind perioada 1993 – 2008, arată că deși suportul pentru participarea femeilor la piața muncii este ridicat și a crescut în perioada postcomunistă, sfera domestică este marcată de o diviziune a rolurilor de gen de tip tradițional, iar schimbările produse după căderea regimului comunist nu sunt semnificative. Rezultatele sunt relevante pentru cercetătorii interesați de schimbările în atitudinile de gen și de efectele tranziției post-comuniste asupra relațiilor de gen, precum și asupra modului în care relațiile sunt concepute de populație. Până în prezent articolul este citat de 22 de publicații indexate ISI și în alte baze de date internaționale.

Articolul **Voicu Mălina**, Andreea Constantin. 2016. "Couple's Status on Labour Market and their Attitudes towards Gender Roles." *Revista de Cercetare și Intervenție Socială* 54(1): 5-22 analizează felul în care poziția partenerilor pe piața muncii afectează atitudinile față de rolurile de gen în cazul persoanelor care trăiesc în cuplu. Folosind date de tip panel provenind din studiul British Household Panel, acoperind o perioadă de 18 ani (1991-2009), studiul arată că ieșirea partenerului de sex masculin de pe piața muncii, din cauza șomajului sau a pensionării, duce la schimbarea atitudinilor față de rolurile de gen, ambii membri ai cuplului modificându-și atitudinile în direcția rolurilor de gen tradiționale. Până în prezent articolul este citat de 3 de publicații indexate ISI și în alte baze de date internaționale.

Relația dintre atitudinile față de rolurile de gen și politicile sociale este tratată în capitolul **Voicu Mălina**. 2004. 'Women Work and Family Life: Value Patterns and Policy Making', în Will Arts și Loek Halman (coord.). *European Values at the Turn of the Millennium*, Leiden: Brill, pp. 231-254. Capitolul analizează congruența dintre atitudinile de gen și politicile de reconciliere între muncă și viața de familie în Europa. Folosind model de ecuații structurale, studiul arată, pe baza datelor European Values Study 2000, că suportul pentru egalitatea de gen în familie și pe piața muncii este în acord cu politicile de reconciliere practicate de diferite țări. Astfel, în țările scandinave care încurajează egalitate de gen în toate sferele vieții suportul pentru egalitatea de gen este maxim pe ambele dimensiuni, în timp ce în statele postcomuniste există suport crescut pentru egalitate de gen pe piața muncii, însă sfera domestică este dominată de relații de gen tradiționale. Până în prezent articolul este citat de 33 de publicații indexate ISI și în alte baze de date internaționale.

În cercetările mele am acordat o atenție specială relației dintre rolurile de gen și religie, abordând subiectul din perspective diferite și analizând fațete diferite ale fenomenului religios. Articolul **Voicu Mălina**, Voicu, Bogdan, Strapcova, Katarina 2009. Housework and gender inequality in European countries. *European Sociological Review*, 25 (2): 365-377 abordează relația dintre religie și diviziunea de gen a muncii domestice în perspectivă comparativă, la nivel european. Folosind analize de regresie multinivel, studiul arată că religiozitatea la nivel individual influențează modul în care este împărțită munca domestică, cei care frecventează biserica mai des fiind practicând un model tradițional de diviziune a rolurilor în gospodărie. În plus, datele la nivel macro arată că în țările cu majoritate Ortodoxă, munca domestică este împărțită mai tradițional decât în cele

cu majoritate Protestantă. Asocierea dintre apartenența la denomiția ortodoxă și preferința pentru roluri de gen tradiționale este susținută și de rezultatele studiului **Voicu Mălina**, Constantin Andreea. 2014. 'Attitudes towards Gender Roles in Europe: Modernization and Social Institutions' în Loek Halman și Wil Arts (coord.) *Cross national values in Europe*. Leiden: Brill (pp. 311-328), care analizează impactul combinat al modernizării și instituțiilor sociale asupra atitudinilor față de rolurile de gen. Până în prezent prima publicație menționată este citată de 79 de publicații indexate ISI și în alte baze de date internaționale.

O altă fațetă a relației dintre religie și roluri de gen este surprinsă de articolul **Voicu Mălina**. 2017. "Diversity and family: an inquiry into the effects of ethnic, linguistic and religious fractionalization on family values." *Ethnic and Racial Studies* 40 (14): 2501-2519, care studiază modul în care diversitatea religioasă, etnică și lingvistică existentă la nivelul societății modelează rolurile de gen și suportul pentru familia de tip tradițional. Bazându-se pe date din International Social Survey Programm 2012, analizele multinivel arată că societățile în care diversitatea religioasă este crescută promovează atitudini tradiționale față de rolurile de gen și au un grad crescut suport pentru modelul familiei tradiționale. Diversitatea etnică nu influențează atitudinile față de rolurile de gen, însă conduce la acceptarea modelelor de familie non-tradiționale, în timp ce diversitatea lingvistică nu influențează relațiile de gen și valorile legate de viața de familie.

Un alt aspect pe care l-am abordat în cercetare este cel al relației dintre roluri de gen și valori și comportamente politice și civice. Pornind de la premisa că societățile democratice oferă condiții optime pentru egalitatea de șanse între femei și bărbați, capitolul **Voicu Mălina**. 2010. 'The effect of democratization and support for democracy on gender attitudes in nineteen European societies', în Loek Halman, Mălina Voicu (coord.). *Mapping values and orientations in Central and Eastern Europe*, Leiden: Brill (pp. 219-238) arată că la nivel european, în țările în care nivelul de democratizare este foarte ridicat, populația susține egalitatea de gen în măsură mai mare. Analizele bazate pe datele World Values Survey 2005 arată că există o legătură strânsă între indicatorii democratizării și cei ai egalității de gen. De asemenea, articolul **Voicu, Malina, and Bogdan Voicu**. 2016. "Civic Participation and Gender Beliefs: An Analysis of 41 Countries." *Czech Sociological Review* 25 (3): 321-345 arată că implicarea directă în activități civice și politice poate să crească suportul pentru egalitatea de gen, datorită contactului cu valori moderne pro-egalitare, în timp ce voluntariatul poate avea în cazul

femeilor influențe similare cu cele produse de participarea la piața muncii în ceea ce privește atitudinile acestora față de rolurile de gen.

Articolul Vlase, Ionela; **Voicu Mălina**. 2014. Romanian Roma migration: The interplay between structures and agency. *Ethnic and Racial Studies* 37 (13): 2418-2437, abordează intersecționalitatea dintre gen, etnie și religie în ceea ce privește decizia de emigrație la romii din România. Studiile anterioare privind migrația romilor au pus accentul pe factorii structurali sau rețele care devin elemente-cheie pentru explicarea fluxurilor de migrație în creștere a unei populații care nu dispune de resurse economice și care se caracterizează prin educație redusă. Deși contribuie semnificativ la explicare deciziei de migrațiune, aceste studii limitează contribuția unor factori precum markerii identitari și implicarea activă (agency) care se influențează condițiile structurale atât la origine, cât și la destinație. Folosind metode mixte de culegere și analiza a datelor și combinând analiza cantitativă și calitativă, lucrarea arată că genul, religia și identitatea de grup constituie elemente cheie în explicarea implicării active a romilor în migrație (agency). Lucrarea contrazice stereotipul conform căruia romii sunt o populație pasivă și subliniază factorii care conduc la implicarea activă a acestora în migrație. Până în prezent prima publicație menționată este citată de 26 de publicații indexate ISI și în alte baze de date internaționale.

Valori, credințe și comportamente religioase

Preocupările mele de cercetare în domeniul sociologiei religiei se leagă în primul rând de descrierea și explicarea dinamicii practicilor și credințelor religioase în România, în perioada post-comunistă, și de analiza relației dintre religiozitate și naționalism.

Volumul **Voicu Mălina**. 2007. *România religioasă: pe valul european sau în urma lui?* Iași, Institutul European, analizează gradul de secularizare al societății românești în perioada postcomunistă, luând în considerare afilierea, practica și credința religioasă, precum și impactul credinței religioase asupra volarilor din sfera familiei și politicii. Abordarea este una comparativă, transversală și longitudinală, folosind date și analize de tip cantitativ. Volumul răspunde la întrebări de cercetare precum: cât de religioși sunt românii în comparație cu alți europeni? Cum au evoluat dimensiunile religiozității în primele decenii ale tranziției? Cum poate fi justificată această evoluție? Cartea explică gradul ridicat de afiliere și credință religioasă, precum și influența crescută religiei asupra altor sfere ale vieții, prin gradul de dezvoltare socială al României la finele

regimului comunist, prin situația pe care a avut-o Biserica Ortodoxă în timpul regimului comunist și prin relația care există între religie și identitate națională în țările predominant ortodoxe. Lucrarea este unică în sociologia românească prin modul în care abordează fenomenul religios și a avut un impact ridicat în domeniul științelor sociale, fiind citată de 50 de lucrări indexate în ISIS Web of Science și în alte baze de date internaționale și făcând parte din bibliografia cursurilor de sociologia religiei predate la universitățile din România.

Capitolul **Voicu Mălina**, Constantin Andreea. 2012. 'Religious Revival in Romania: Between Cohort Replacement and Contextual Changes' în Pickel, Gert (coord.) *Transformation of Religiosity in Central and Eastern Europe 1989 - 2010*. Weisbaden: Springer VS Verlag; se focalizează pe analiza fenomenului religios din România din perspectivă longitudinală. Folosind date de sondaj de opinie care acoperă o perioadă de 20 de ani și făcând apel la metoda decompoziției de cohorte, lucrarea arată că România a înregistrat o revitalizare religioasă în perioada postcomunistă, mecanismul principal prin care s-a produs creșterea religiozității fiind schimbarea intracohortă, adică schimbarea care apare ca rezultat al contextului social, politic și economic și care afectează în egală măsură toate cohortele. Până în prezent articolul este citat de 12 de publicații indexate ISI și în alte baze de date internaționale.

O altă temă de cercetare din domeniul sociologiei religiei o constituie relația dintre religiozitate și identitate națională, pe care o abordez atât din perspectivă largă, la nivel european, cât și cu referire strictă la țările postcomuniste aflate în tranziție. Articolul **Voicu Malina**. 2012. The Effect of Nationalism on Religiosity in 30 European Countries. *European Sociological Review* 28 (3): 333-343 analizează relația dintre religiozitate și naționalism în Europa, folosind date provenind din European Values Study 2000. Această relație este de obicei analizată în științele politice din prisma impactului pe care religiozitatea îl are asupra naționalismului, credințele religioase putând să ducă la exacerbară naționalismul. Articolul arată că în anumite contexte, precum cele de criză și de redefinire a identității individuale și naționale, naționalismul este cel care stimulează creșterea religiozității. Rezultatele analizelor multinivel confirmă această asumție în ceea ce privește statele europene. Până în prezent articolul este citat de 15 de publicații indexate ISI și în alte baze de date internaționale.

Valori și comportamente civice și politice

Cercetările mele pe această temă s-au centrat pe suportul pentru democrație în țările care au experimentat tranziția de la un regim autoritar la unul democratic, precum și pe analiza voluntariatului și a participării civice, atât în societățile postcomuniste, cât și în rândul imigranților.

Am abordat suportul pentru democrație dintr-o perspectivă comparativă longitudinală urmărind felul în care acesta a evoluat în perioada post-totalitară atât în țările postcomuniste, cât și în cele care au făcut tranziția de la regimuri autoritare de extremă dreaptă la democrație. Articolul **Voicu, Malina**; Bartolome Peral, Edurne. 2014. Support for Democracy and Early Socialization in a Non-Democratic Country: Does the Regime Matter? *Democratization* 21 (3): 554-573 subliniază faptul că tipul de regim autoritar existent înainte de tranziția la democrație influențează felul în care se construiește suportul pentru democrație în rândul populației în perioada post-totalitară. Articolul compară efectele socializării într-un regim de tip comunist, cazul României, cu cele ale socializării într-un regim autoritar de extremă dreaptă, cazul Spaniei. Rezultatele analizelor empirice arată că atât tipul de regim autoritar contează, cât și modul în care a avut loc tranziția către democrație. Până în prezent articolul este citat de 15 de publicații indexate ISI și în alte baze de date internaționale.

În ceea ce privește suportul pentru democrație în statele foste comuniste, capitolul **Voicu Mălina**. 2010. 'Changing support for democracy in Central and Eastern Europe between 1995 and 2005. Cohort replacement and contextual effects', în Loek Halman, Mălina Voicu (coord.). *Mapping values and orientations in Central and Eastern Europe*, Leiden: Brill (pp. 239-260) arată că în prima decada a tranziției statele postcomuniste au urmat traiectorii diferite în ceea ce privește suportul pentru democrație. Astfel, în țările care au experimentat o tranziție economică mai dificilă suportul pentru democrație a scăzut în perioada 1995 – 2005, din cauza outputului nesatisfăcător al sistemului politic. Cu toate acestea, rezultatele empirice indică faptul că există premisele consolidării democrației în regiune, deoarece cohortele tinere, socializate în perioada post-totalitară, susțin democrația și diferă semnificativ de cohortele mai vârstnice, socializate în perioada comunistă. Până în prezent articolul este citat de 5 de publicații indexate ISI și în alte baze de date internaționale.

Am abordat tema voluntariatului și a participării civice din perspective multiple. Am analizat cu precădere participarea civică în societățile postcomuniste arătând că regimul comunist a împiedicat formarea unei culturi a participării civice prin interzicerea dezvoltării de asociații independente, în timp ce formele de participare civică strict controlate de regimul comunist (cum ar fi sindicatele sau asociațiile pentru femei) au dus la devalorizarea acestui tip de comportat în ochii populației. Rezultatul, așa cum arată datele empirice, este un nivel foarte scăzut al participării civice și al voluntariatului în societățile postcomuniste și mai ales în România, care se află între campioanele lipsei de participare în Europa. Articolul Voicu Bogdan, **Voicu Mălina**. 2009. Volunteers and volunteering in Central and Eastern Europe. *Sociologia: Slovak Sociological Review*, 41 (6): 539-563, abordează comparativ voluntariatul în statele postcomuniste și arată care sunt premisele nivelului scăzut de implicare în astfel de activități. Până în prezent articolul este citat de 46 de publicații indexate ISI și în alte baze de date internaționale. Capitolul **Voicu Malina**, Tufis Claudiu. 2013. 'Religion and social participation in postcommunist Europe' în Joep de Hart, Paul Dekker și Loek Halman (coord.) Religion and Civil Society in Europe. Springer (pp.203-218) abordează tema pasivității civice din societățile postcomuniste din perspectiva legăturii dintre activism civic și religie, subliniind faptul că tradiția religioasă reprezintă o componentă esențială a implicării civice. Până în prezent capitolul este citat de 4 de publicații indexate ISI și în alte baze de date internaționale. Capitolul **Voicu Mălina**, Voicu Bogdan. 2003. 'Volunteering in România: a rara avis', în Paul Dekker & Loek Halman (coord.). Volunteering Values and Diversity: Participation in Voluntary Work in Cross-national and Longitudinal Perspective, New York Dordrecht: Kluwer (pp. 143-160) se focalizează pe explicarea nivelului scăzut al voluntariatului în România la începutul tranziției postcomuniste, explicând mecanismele care justifică implicarea redusă în organizații civice prin factori de ordin istoric. Până în prezent capitolul este citat de 53 de publicații indexate ISI și în alte baze de date internaționale.

O altă temă pe care am abordat-o este legată de efectele socializării timpurii în societatea de origine asupra voluntariatului în rândul migraților care trăiesc în Spania. Articolul **Voicu Mălina**, Rusu Ioana Alexandra. 2012. Immigrants' Membership in Civic Associations: Why Are Some Immigrants More Active Than Others? *International Sociology* 27 (6): 788-806 arată că, deși efectele socializării timpurii se diminuează odată cu trecerea timpului, aceasta continuă să aibă impact asupra implicării civice a

imigranților, efecte fiind moderat și de frecvența contactelor cu țara de origine. Până în prezent articolul este citat de 31 de publicații indexate ISI și în alte baze de date internaționale.

Articolul publicat în co-autorat cu Voicu Bogdan *How Sociability and Trust Impact on Welfare Attitudes: A Cross-European Analysis* (2011. Revista de Cercetare și Intervenție Socială 33 (1): 72 – 90); abordează tema relației dintre capital social și atitudini față de statul bunăstării, dintr-o perspectivă comparativă la nivel European. În timp ce majoritatea literaturii se concentrează pe efectele statului bunăstării asupra capitalului social, articolul abordează tema dintr-o perspectivă diferită, analizând modul în care patru dimensiuni diferite ale capitalului social, participarea în asociații voluntare, încrederea în instituții, încrederea generalizată și frecvența interacțiunilor sociale, influențează atitudinile față de statul bunăstării. Analizele de regresie multinivel, realizate pe baza datelor European Values Study/ World Values Survey 2000 arată că în timp ce dimensiunile formalizate ale capitalului social, cum ar fi voluntariatul și încrederea în instituții se asociază cu suportul pentru intervenția statului în furnizarea bunăstării, dimensiunile informale ale capitalului social, anume încrederea generalizată și contactele sociale frecvente merg mână în mână cu suportul pentru un stat al bunăstării de tip minimalist. Articolul este citat de nouă lucrări publicate în reviste indexate în ISI Web of Science și alte baze de date internaționale.

Contribuții la managementul și dezvoltarea activităților de cercetare în domeniul valorilor sociale

Managementul cercetării și dezvoltare instituțională

Pe parcursul carierei mele am fost implicată în diferite activități ce țin de managementul cercetării, în activități care conduc la dezvoltare instituțională și la promovarea imaginii organizației căreia îi aparțin. Am desfășurat astfel de activități atât în cadrul ICCV, cât și pentru GESIS și EVS, în perioadele în care am fost afiliată acestor organizații în calitate de cercetător senior la GESIS și secretar și vicepreședinte al EVS. Trebuie menționat faptul că EVS funcționează ca și consorțiu constituit din 40 de universități și institute de cercetare din 40 de state europene. Secretariatul și comitetul executiv desfășoară activități aferente managementului și coordonării unei infrastructuri de cercetare de mare anvergură. În calitatea mea de secretar și apoi vicepreședinte al EVS

în perioada am fost direct implicată în managementul și coordonarea acestei infrastructuri de cercetare internațională.

Voi prezenta succint în cele ce urmează implicarea mea în acest tip activități, de-a lungul carierei mele, ceea ce demonstrează atât angajamentul meu organizațional, cât și abilitățile pe care le-am dobândit în decursul timpului și care pot fi transferate dintr-un context organizațional în altul.

Coordonarea activităților de cercetare

Am participat la coordonarea activităților de cercetare încă de la începutul carierei mele de cercetător. Astfel, am fost implicată în coordonarea culegerii datelor empirice în cadrul mai multor studii realizate în ICCV, am coordonat colective care au elaborat teme de plan în cadrul ICCV, am coordonat mai multe proiecte de cercetare cu finanțare externă, atât în ICCV, cât și la GESIS, am coordonat secretariatul general al EVS și am participat în forurile de conducere ale ICCV, INCE și GESIS.

În cadrul ICCV am fost implicată în coordonarea activităților de cercetare, la diferite nivele, pe tot parcursul carierei mele. Între 1997 și 1999 am coordonat culegerea în teren a datelor pentru mai multe studii bazate pe sondaje de opinie (*Valori ale democrației*, 1997; *Sărăcie subiectivă și percepții ale politicilor sociale*, 1998; *Romii din România*, 1998; *Studiul Valorilor Europene – EVS 1999*). În calitate de coordonator al culegerii datelor m-am ocupat de recrutarea, managementul, coordonare și instruirea operatorilor de teren, am participat la elaborarea sau traducerea chestionarului, la realizarea bazei de date, am coordonat introducerea datelor și curățarea bazei de date, precum și controlul culegerii datelor în teren. Datele culese în cadrul acestor cercetări au avut un standard de calitate foarte ridicat, având distorsiuni minime ale eșantionului față de structura socio-demografică a populației și ne fiind afectate de existența unor cazuri fictive sau de dublarea cazurilor în baza de date. Studiile realizate pe baza acestor date au furnizat validarea externă a datelor, relațiile dintre variabile fiind cele prezise teoretic.

Din anul 2000 până în 2007, respectiv 2014, am fost Investigator Principal pentru România pentru proiectele internaționale de cercetare WVS și EVS, fiind totodată coordonatoarea echipei românești care desfășura activități de cercetare în sfera valorilor sociale și care reunea cercetători din mai multe institute de cercetare și universități (ICCV, Universitatea din București, Universitatea Lucian Blaga din Sibiu, Universitatea Babeș Bolyai din Cluj). În această calitate am elaborat cereri de finanțare pentru cercetarea

empirică, am coordonat traducerea chestionarelor în limba română, am colaborat activ cu institutul care realiza culegerea datelor, am păstrat legătura cu echipa centrală de coordonare, am organizat activități de diseminare a rezultatelor cercetării. Este de menționat faptul ca activitatea echipei românești a fost mereu foarte apreciată în cadrul ambelor proiecte, iar outputurile cercetărilor, constând în volume colective, articole de jurnal și monografii au acumulat un număr mare de citări.

Între 2001 și 2011 am coordonat o serie de teme de plan în cadrul ICCV, la care au participat 7-10 cercetători aflați în stadii diferite ale carierei științifice. Dincolo de îndeplinirea cu succes a obiectivelor de cercetare propuse anual și de finalizarea studiilor realizate prin publicații științifice și comunicări la conferințe științifice, am fost mereu preocupată de proiectele de carieră ale colegilor cu care am lucrat și am avut în vedere că munca de cercetare presupune, prin excelență, învățare continuă și specializare. Astfel, am organizat dezbateri interne pe teme de cercetare de actualitate, care să ne pună în contact cu cele mai noi dezvoltări științifice în domeniile noastre de interes. De asemenea, am realizat activități de mentorat cu colegii mai tineri pe care i-am îndrumat și sprijinit în carieră în diferite moduri, cum ar fi recomandarea de a participa la anumite evenimente științifice relevante pentru ei, precum școli de vară, workshopuri sau conferințe, punerea lor în contact cu cercetători din afara institutului sau din străinătate cu care să colaboreze la proiecte de cercetare sau feedback-ul pentru produsele lor de cercetare. De asemenea, am inițiat proiecte de cercetare comune și am colaborat la scrierea și publicarea de articole, capitole și chiar volume colective cu colegii mai tineri.

În cadrul ICCV și ulterior la GESIS, am coordonat singură sau împreună cu alți colegi un număr total de 15 proiecte de cercetare cu finanțare externă, care au implicat activități de scriere a cererilor de finanțare sau a ofertelor pentru licitații, elaborarea instrumentelor de cercetare, coordonarea culegerii datelor și a elaborării rapoartelor de cercetare. O listă completă a cercetărilor la coordonarea cărora am contribuit se găsește în „Lista de lucrări” din prezentul dosar. Totdeauna obiectivele proiectelor au fost atinse în totalitate și la timp, iar calitatea rezultatelor de cercetare a fost foarte apreciată de beneficiari între care se numără CNCSIS, Fundația Soros/ Fundația pentru o Societate Deschisă, Banca Mondială, Ministerul Medului și Gospodării Apelor sau Fundația Fritzt Thyssen.

De asemenea, în calitate de secretar și vicepreședinte al EVS am desfășurat activități de management al proiectului de cercetare, realizând coordonarea între instituțiile partenere, între grupurile de lucru ale proiectului și am supervizat direct activitatea ofițerului de relații publice și a secretarei administrative. În perioada în care am desfășurat aceste activități a existat o bună coordonare între parteneri, între grupurile de lucru, iar secretariatul proiectului s-a dovedit a fi foarte eficient.

Un alt tip de activitate de coordonare în care am fost implicată a fost participarea la forurile de conducere ale organizațiilor în care am lucrat. Astfel, între 2004 și 2011 am făcut parte din Consiliul Științific al ICCV și între 2006 și 2011 din Consiliul Științific al Institutului Național de Cercetări Economice. În perioada 2011 – 2015 am reprezentat EUROLAB, echipa în cadrul căreia activam în GESIS, în comitetul de conducere al Arhivei de Date Sociale, din care făcea parte EUROLAB. În toate aceste ocazii am avut prilejul să particip activ la dezbaterile legate de dezvoltarea instituțională, de planuri de dezvoltare și m-am implicat în luarea deciziilor relevante pentru organizația în care lucram.

Un alt tip de activitate legată de managementul cercetării și coordonarea activităților de cercetare l-a constituit implicarea mea activă în elaborarea raportului anual de activitate al ICCV între 2005 și 2010, precum și la realizarea raportului de activitate pe 5 ani pentru perioada cuprinsă între 2005 și 2010. În ambele cazuri am colaborat foarte bine cu ceilalți colegi care participau la activitatea respectivă și am finalizat rapoartele la timp.

Managementul resurselor umane

Pe parcursul carierei mele am fost implicată în mai multe tipuri de activități legate de managementul resurselor umane: evaluarea personalului, selecția de personal și trainingul personalului de cercetare.

În calitate de coordonator de temă de plan în cadrul ICCV am contribuit la evaluarea anuală a colegilor care făceau parte din colectivul de cercetare pe care îl coordonam. Am avut astfel ocazia să cunosc criteriile de evaluare folosite în cadrul organizației și, pe baza acestora, am lucrat apoi împreună cu colegii mei, astfel încât să obținem performanță la nivel maxim atât individual cât și ca echipă de cercetare. La GESIS am fost, de asemenea, implicată în evaluarea internilor care făceau stagii în cadrul

institutului, ceea ce mi-a oferit șansa de a mă familiariza cu exigențele și cerințele altei culturi organizaționale, decât cea din România.

În perioada în care am activat la GESIS am făcut parte din mai multe comitete de selecție de personal, fiind implicată direct în elaborarea fișei postului, în diseminarea anunțului, în selecția și interviuarea candidaților și în luarea deciziei de angajare pentru diferite poziții, precum student asistent, student la doctorat și cercetător post-doctoral. În cadrul EVS am desfășurat activități similare în vederea angajării ofițerului de relații publice și al secretarei administrative. În toate cazurile, candidații la selecția cărora am participat s-au dovedit a fi foarte eficienți și competenți profesional.

Atât la ICCV, cât și GESIS m-am fost implicată activ în activități de training al personalului. Astfel, la GESIS am desfășurat activități de training individual cu internii din institut și cu studenții doctoranzi. În cadrul ICCV am participat în mai multe ocazii la activități de training. Astfel, în 2009 am organizat pentru colegii din institut un training metodologic pe tema analizei schimbărilor sociale folosind date din sondaje succesive, iar începând din iulie 2018 sunt co-organizator al unui workshop intern pe tema dezvoltării carierei academice prin prisma criteriilor CNATCU. Până acum sesiunile organizate s-au bucurat de prezența așteptată, iar evaluările finale au indicat un grad sporit de satisfacție din partea participanților.

Atragerea de finanțări externe prin granturi și contracte de cercetare

Atât în cadrul ICCV, cât și în perioada în care am lucrat la GESIS, am fost constant preocupată să atrag finanțări de la parteneri externi pentru diferite proiecte de cercetare. Astfel în decursul carierei mele am atras trei proiecte de peste 50.000 lei finanțate de entități din străinătate, două în cadrul ICCV unul finanțat de Open Society Institute din Budapesta în 2007 (*Citizens and Civil Society in a Reunited Europe*, valoare totală 20.000 Euro = 94.000 lei) și unul finanțat de Banca Mondială (Modernizarea sistemului de informare și cunoaștere în agricultura, valoare totală 25 000 USD = 100.000 lei). În cadrul GESIS am obținut finanțare de peste 50.000 lei din partea Fundației Germane pentru Cercetare în 2016 (*Alte und neue Grenzziehungen: Nationale Identitäten und Religion*, valoare totală 164.630 Euro = 773.761 lei). De asemenea, am atras în ICCV trei proiecte de cercetare cu finanțare de peste 50.000 lei de la entități din țară (DC Communication, Ministerul Mediului și Gospodării Apelor și OMV- Petrom) și alte nouă proiecte de cercetare cu finanțare de sub 50.000 lei, opt în ICCV cu finanțare de la

Consiliul Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior și Fundația pentru o Societate Deschisă/ Fundația Soros și unul la GESIS cu finanțare de la Fundația Fritz Thyssen.

Am participat în cadrul ICCV și la implementarea altor 11 proiecte de cercetare cu finanțare externă, în calitate de membru în echipă, proiecte finanțate de CNCSIS, de Fundația Soros, Ministerul Amenajării Teritoriului și Fondul Român de Dezvoltare Socială. La GESIS am participat la implementarea unui proiect finanțat de către Fundația Germană pentru Cercetare, în calitate de membru în echipă, având finanțare sub 50.000 lei. La ora actuală particip în cadrul ICCV ca membru în echipa de elaborare a unei cereri de finanțare adresate Ministerului Muncii și Justiției Sociale.

Stabilirea de relații de cooperare cu organizații partenere din țară și din străinătate

Pe parcursul activității mele de cercetare în ICCV am stabilit contacte și am cooperat activ cu organizații din domeniul cercetării în științele sociale din țară și din străinătate. Astfel, am cooperat cu colegi de la Universitatea Babeș Bolyai din Cluj, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Universitatea de Vest din Timișoara, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, inițiind proiecte comune de cercetare și consorții instituționale. De asemenea, datorită activității pe care am depus-o în cadrul EVS, începând cu anul 2010 ICCV este una dintre cele cinci institute care au fondat consorțiul *European Values Study*, iar începând cu anul 2007, la inițiativa mea, ICCV face parte din Consorțiul European pentru Cercetare Sociologică, organizație care reunește doar institute și organizații de cercetare de elită din Europa, ICCV fiind singura instituție membră din România.

În perioada în care am activat la GESIS am contribuit la stabilirea de relații de cooperare și semnarea de acorduri de colaborare între GESIS și două instituții partenere din afara Germaniei, *Higher School of Economics* din Rusia, în 2013 și *University of Sydney Business School*, în 2016. Calitate de secretar și apoi vicepreședinte al EVS am participat la negocierea și elaborarea Memorandumului de Cooperare dintre EVS și WVS în vederea organizării unei campanii comune de culegerea datelor celor două cercetări în 2017/ 2018.

Activități menite să crească vizibilitatea și să promoveze imaginea organizației de cercetare

Atât la ICCV și GESIS, cât și la EVS, m-am implicat în activități care să promoveze imaginea organizației și să crească vizibilitatea acesteia. Între acestea se numără diseminarea rezultatelor cercetării în mediul academic și neacademic, precum și activități de PR academic menite să promoveze la scară largă activitățile organizației și imaginea acesteia.

Diseminarea rezultatelor cercetării în mediu academic presupune publicarea acestora în jurnale și volume destinate specialiștilor în domeniu, precum și prezentarea rezultatelor la evenimente științifice precum conferințe și workshopuri. Așa cum rezulta din lista de publicații, am fost mereu preocupată că rezultatele muncii mele să fie valorificate și diseminate pe căi academice, atât în rândul comunității științifice din România, cât și la nivel internațional. Astfel, am publicat până în prezent 16 articole în jurnale indexate în ISI Web of Science și 12 în reviste indexate în baze de date internaționale, nouă capitole în volume colective la edituri de prestigiu din străinătate și 12 capitole în volume colective publicate în țară. Am participat la 45 de conferințe internaționale organizate în străinătate și la patru organizate în țară.

Am fost mereu preocupată de diseminarea rezultatelor studiile realizate de institut și în rândul publicului neacademic. Astfel, în decursul anilor am colaborat cu diverse ziare și reviste de interes general, contribuind cu articole pe teme legate de științele sociale. Aș enumera aici revistele *Dilema*, *Sinteza*, *Doar o revistă*, ziarul *România Liberă*, precum și colaborarea cu posturi de radio precum Radio France International și Radio România Actualități. În cadrul proiectului dedicat studiului valorilor în România am inițiat și participat la elaborarea unui Newsletter al proiectului care a fost diseminat on-line în perioada 2008 – 2010 către mass-media și instituțiile publice din România. M-am implicat, de asemenea și în evenimente cu audiență ne-academică unde am prezentat rezultatele cercetărilor realizate. În această categorie intră prezentarea rezultatelor către decidenții politici de rang înalt și aș aminti aici prezentarea pe care am făcut-o pe tema schimbării valorilor în România, la Parlamentul European la Bruxelles în 2008, precum și prezentarea rezultatelor Studiului Valorilor Europene în cadrul mesei rotunde organizate de către Forumul European Liberal (*Ralf Dahrendorf Roundtable: European Values: Fostering Common Judiciary and Legal Culture*, București, octombrie 2012). În plus, în perioada 2005-2006 am fost implicată într-o campanie de informare a publicului

general cu privire la valorile europene, campanie intitulată „Valori românești, valori europene”, inițiată de Reprezentanța Comisiei Europene în România, care a constat într-o serie de prelegeri publice organizate în diverse regiuni ale țării, prelegeri în care au fost prezentate similitudinile și diferențele dintre populația României și cetățenii altor state europene.

O altă acțiune prin care am contribuit la promovarea imaginii organizației la care eram afiliată a fost organizarea de paneluri la conferințe internaționale, participare la organizarea de conferințe și workshopuri internaționale și organizarea de workshopuri interne cu invitați din afara institutului. În cadrul ICCV am contribuit la organizarea conferințelor aniversare de 10 și respectiv 20 de ani de la înființarea institutului (2000 și 2010). De asemenea, am organizat în 2007, la București două întâlniri ale Consiliului directorilor de proiect ai EVS și a comitetului executiv al EVS, ceea ce a dus la creșterea vizibilității institutului în plan internațional, deoarece la prima dintre cele două întâlniri au participat cercetători din toate statele europene. De asemenea, în 2009 am organizat o secțiune la Conferința Internațională a Societății pentru Sociologia Religiei, la Santiago de Compostela, în Spania, iar în 2010 am fost co-organizator al unei secțiuni pe tema schimbării valorilor sociale în statele postcomuniste în cadrul conferinței internaționale a Societății Sociologilor din România, desfășurată la Cluj-Napoca. Prin toate aceste acțiuni am promovat atât produsele de cercetare ale institutului, cât și imaginea acestuia ca lider în domeniul cercetării sociologice din România.

În cadrul GESIS am organizat conferința internațională *Values, crisis and democracy* în 2013 și *EUROLAB user meeting* tot în 2013, precum și workshopul internațional *National Identity in International Surveys*, în 2016. În calitate de secretar la EVS am organizat workshopul *European identity, solidarity and generations*, în 2016, la Varșovia, în colaborare cu Universitatea din Varșovia, precum și trei secțiuni dedicate studiului valorilor la trei conferințe succesive ale European Survey Research Association, în 2013, 2015 și 2017.

O altă modalitate de a promova imaginea institutului a fost invitarea de experți din afara institutului și organizare de workshopuri interne în care colegii din institut au avut ocazia să intre în contact și să cunoască munca altor colegi. Aș menționa aici faptul că în 2016 am invitat-o la GESIS pe Catherine Bolzendahl, de la Universitatea California Irvine, din Statele Unite, un expert în studiile de gen cu mare vizibilitate în comunitatea

academică internațională, care și-a prezentat proiectul de cercetare colegilor din institut. De asemenea, în octombrie 2018 l-am invitat la ICCV pe profesorul Nicu Gavriluță, de la Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași pentru a organiza o dezbatere pe marginea volumului său „Noile religii seculare”.

Tot în sfera activităților destinate să crească vizibilitatea organizației la care lucram, am desfășurat o serie de activități de promovare on-line a activităților relevante. Astfel, la GESIS am promovat activ conferințele organizate de institut și bursele oferite de acesta pe liste de email, prin colaborare cu organizații profesionale precum Asociația Europeană de Sociologie și Asociația Internațională de Sociologie, folosind web siturile acestora pentru promovarea activității GESIS. În calitate de secretar al EVS am promovat activitățile proiectului prin intermediul paginii de web a proiectului și prin social media (Facebook și Twiter).

Activitate didactică

De la finalizarea doctoratului am activat în calitate de cadru didactic asociat la mai multe universități: Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Universitatea din Köln, Universitatea Heinrich Heine din Düsseldorf și Școala de Afaceri din Köln. Materiile pe care le-am predat au fost valori sociale, politici sociale, dezvoltare comunitară, sondaje de opinie, statistică în științele sociale, cercetare empirică în științele sociale, metode avansate în cercetarea cantitativă. La cele trei universități din Germania cursurile s-au finalizat cu evaluarea calității cursului de către studenți, iar evaluările primite au fost foarte bune.

Un alt tip de activitate în sfera universitară îl reprezintă coordonarea lucrărilor de licență și de master. Menționez că am coordonat lucrări de licență la Universitatea Lucian Blaga din Sibiu și dizertații de master în cadrul programului de master IMPALLA organizat de CEPS/INSTED Luxemburg, în perioada 2011-2012. De asemenea, începând cu 2015 am fost membru în mai multe comisii de susținere a doctoratului la universități din țară și din afara țării: Universitatea din București, Universitatea Deusto din Spania și Universitatea Catolică din Milano, Italia.

Implicare în evaluarea activității științifice

Pe parcursul carierei mele am fost implicată în două tipuri de activități de evaluare a activității științifice: evaluare de granturi și evaluare de articole trimise spre publicare la jurnale de specialitate. Până în prezent am fost evaluator de cereri de finanțare pentru

proiecte de cercetare pentru o serie de instituții finanțatoare din țară și din străinătate. Între cele din România aş aminti: Academia Română, Institutul Cultural Român, Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării Dezvoltării și Inovării și Institutul de Cercetare al Universității București. Între cele din afara țării se numără: Asociația Internațională pentru promovarea cooperării cu cercetători din Noile State Independente din fosta Uniune Sovietică (INTAS), Agenția Națională pentru Evaluarea Calității și Acreditare din Spania (ANECA) și Fundația pentru Știință din Croația.

De asemenea, începând cu 2006 am fost referent pentru următoarele jurnale ISI sau indexate în baze de date internaționale: *European Societies/ Political Studies/ Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly/ International Journal of Comparative Sociology/ Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations/ Acta Sociologica/ Social Science Research/ Public Opinion Quarterly/ Social Indicators Research/ International Sociology/ Democratization/ Gender & Society/ Journal of Common Market Studies/ Gender, Work & Organizations/ Journal of Cross-Cultural Psychology/ Europe Asia Studies/ Studies of Transition States and Societies/ Sociology of Religion/ European Sociological Review/ Current Sociology/ Calitatea Vieții/ Social Change Review/ Journal of Comparative Research in Sociology and Anthropology.*

Prestigiul profesional

Prestigiul profesional este un indicator al calității activității mele de cercetare, demonstrând reputația profesională pe care o am în plan național și internațional și vizibilitatea pe care o are munca mea. Reputația profesională de care mă bucur este dovedită de implicarea mea în forurile de conducere a diferitelor asociații profesionale, prin activitățile mele editoriale și prin numărul de citări pe care l-au primit publicațiile mele.

Datorită prestigiului profesional de care mă bucur am fost aleasă în poziții de conducere ale mai multor organisme și asociații profesionale. Între 2010 și 2014 am fost vicepreședintă a Societății Sociologilor din România, iar între 2013 și 2016 am fost de secretar al Comitetului Executiv și al Grupului Teoretic al Studiului Valorilor Europene și între 2016 și 2017 am fost vicepreședintă al aceluiași grupuri. De asemenea, am fost membru al mai multor comitete de coordonare științifică precum Comitetul Executiv al Asociației Internaționale pentru Studiul al Religiei din Europa Centrală și de Est (2009-

2017) și al Comitetului de coordonare pentru Științe Sociale și Științe Umaniste al Programului Cadru 7 al Uniunii Europene (între 2008 și 2012).

Alegerea mea în activitățile editoriale ale mai multor jurnale de specialitate reprezintă un alt indicator al prestigiului profesional de care mă bucur. În decursul timpului am făcut parte din comitetele editoriale ale mai multor reviste de specialitate (*Journal for Religion, Society and Politics*, *ASK: Research and Methods*, *Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology*, *Social Change Review*, *Calitatea Vieții*), iar între 2010 și 2017 am fost editor principal al jurnalului *Religion and Society in Central and Eastern Europe*, editat de Asociația Internațională pentru Studiul Religiei din Europa Centrală și de Est, jurnal indexat în mai multe baze de date internaționale.

Numărul de publicații care citează cărțile și articolele mele reprezintă un alt indicator al prestigiului și vizibilității mele profesionale. Astfel, publicațiile mele sunt citate de 250 de publicații indexate în ISI Web of Science și de 877 de publicații indexate în Google Scholar, având un index h de 16 și un index i de 26.

IV. Schimbare demografică și culturală

Introducere

Modernizarea societății aduce cu sine o serie de schimbări de natură demografică. Dezvoltarea economiei, progresul științei și tehnicii, urbanizarea și industrializarea au dus la scăderea insecurității existențiale (Inglehart, 2018), având impact inclusiv asupra evoluției demografice. Creșterea economică și urbanizarea au contribuit la îmbunătățirea condițiilor de viață pentru un număr tot mai mare de oameni, în timp ce progresele în sfera îngrijirii sănătății au condus la scăderea mortalității și la prelungirea speranței medii de viață. Astfel, societățile moderne au traversat un proces de tranziție demografică, ce a constat în scăderea mortalității și fertilității (Thomson, 1929; Notestein, 1954), proces a cărui debut a avut loc în momente istorice diferite de la o țară la alta și a cărui durată a variat de la o societate la alta în funcție de o serie de factori istorici (Trebici, 1978). Dezvoltarea tehnologiei în perioada industrializării și în cea a post-industrializării a avut un impact semnificativ și asupra mobilității teritoriale a populației, a modului în care aceasta se desfășoară și a impactului pe care aceasta îl are asupra societății de origine și a celei de destinație.

Pe de altă parte, studiile de demografie subliniază și efectul invers, din partea culturii asupra fenomenelor și proceselor demografice. Astfel, potrivit lui Lesthaeghe (1986, 2010), modificările apărute în structura populației în contextul celei de-a Doua Tranziții Demografice sunt strâns legate de schimbarea valorilor sociale, schimbările în sfera culturală stând la baza modificărilor demografice.

Fără să asum o direcție clară de cauzalitate între schimbările demografice și modernizare, ci mai degrabă una de asociere îmi propun ca în anii ce urmează să abordez relația dintre schimbarea demografică și cea culturală în societățile contemporane. Folosind metode cantitative și combinând date administrative și de sondaj de opinie, îmi propun să studiez felul în care trendurile demografice întâlnite în societățile contemporane influențează orientările de valoare, care la rândul lor remodelează structura populației și comportamentele cu impact demografic.

Acest capitol este structurat în trei părți. Prima parte trece în revistă relația modernizare evoluție demografică și conexiunile cu schimbarea culturală. A doua parte

expune obiectivele de cercetare pe care mi le propun pe termen mediu, iar a treia parte prezintă activitățile de management de cercetare în care intenționez să mă implic pe viitor.

Stadiul actual al cunoașterii în domeniu

Modernizarea și tranziția demografică

Termenul de tranziție demografică desemnează trecerea unei societăți de la un regim demografic caracterizat de fertilitate și mortalitate crescute, la unul în care ambele fenomene demografice au valori reduse (Chesnais, 2000). Scăderea mortalității este cea care apare prima, urmată de scăderea fertilității. Aceste fenomene apar ca urmare a urbanizării și industrializării, mortalitatea scăzând prima, datorită îmbunătățirii condițiilor de viață în societățile moderne comparativ cu cele agrare și a progreselor făcute de medicină.

Într-un prim pas, volumul total al populației crește deoarece fertilitatea se păstrează la niveluri ridicate. Într-o etapă ulterioară, fertilitatea scade și ea, ca rezultat al amânării vârstei la prima căsătorie și la prima naștere, prin cuprinderea largă a fetelor în sistemele de educație formală și prin extinderea perioadei de școlarizare. Astfel, se extinde celibatul definitiv, în timp ce familiile se formează mai târziu și scade astfel numărul nașterilor de rang superior, deoarece suprapunerea dintre căsătorie și perioada fertilă era mai redusă (INS, 2012). Într-o a treia etapă, după ce mijloacele contraceptive devin accesibile la scară largă, fertilitatea scade drastic, deoarece cuplurile pot să controleze direct și să decidă numărul copiilor pe care îi doresc.

Acest model pune în legătură directă modernizarea și schimbarea demografică, dezvoltarea economică și schimbarea instituțională fiind direct corelate cu reducerea mortalității și fertilității. În această constelație, schimbarea nutriției, impunerea unor norme igienico-sanitare și dezvoltarea sistemului de sănătate au impact direct asupra scăderii mortalității, în timp ce progresele în domeniul cercetării medicale fac posibil controlul nașterilor, ducând la reducerea fertilității.

În societățile pre-industriale predomina familia extinsă, care includea câteva generații succesive care trăiau în aceeași gospodărie (Hareven, 1987). Ierarhia de putere era de tip patriarhal, autoritatea fiind atribuită bărbaților cu vârsta mai înaintată. Fertilitatea și mortalitatea erau ambele foarte crescute, în timp ce speranța de viață era scăzută. Acest din urmă factor ducea la reducerea supra-aglomerării rezidențiale,

coabitarea mai multor generații fiind de obicei de scurtă durată. Divorțul era mai degrabă o raritate, familia trebuind să rămână unită pentru a asigura supraviețuirea membrilor ei și socializarea generației următoare (Inglehart, 2018).

Industrializarea schimbă dimensiunea familiei și patternul de fertilitate. Urbanizarea duce la migrația semnificativă dinspre mediul rural spre cel urban, ceea ce conduce la nuclearizarea familiei (Hareven, 1987). Familia modernă este mai degrabă de tip nuclear, trăind separat de familia de origine și având mai puține obligații în termeni de îngrijire față de generația anterioară. Mai mult, procesul de luare a deciziei în cadrul familiei nuclear implică doar doi adulți, în timp ce rudele mai vârstnice nu sunt neapărat parte a procesului respectiv. Aceasta schimbă pe de o parte rolurile de gen din familie, precum și importanța pe care o are vârsta în relațiile de putere dintre generații.

Începutul industrializării coincide cu debutul Primei Tranziții Demografice (FDT) (Lestaege, 2010). Dezvoltarea științei și tehnologiei a dus la creșterea speranței de viață și a permis un control mai bun la reproducere. FDT a dus la crearea unei conexiuni și mai puternice între fertilitate și căsătorie, ducând la o scădere a vârstei medii la prima naștere și la întărirea familiei nucleare (Lestaege, 2010). FDT se suprapune peste modelul familiei în care bărbatul este principalul aducător de venit și femeia este casnică, promovând diviziunea strică a rolurilor de gen în familie.

Societatea post-industrială se suprapune cu cea de-a Doua Tranziție Demografică (SDT), care aduce schimbări specifice în paternurile de fertilitate și în structura familiei (Lestaege, 2014). SDT aduce rate de fertilitate care sub înlocuirea generațiilor, o ruptură între căsătorie și procreare, însoțite de creșterea diversității tipurilor de aranjamente de locuire (Lestaege, 2010). În planul rolurilor de gen, SDT este însoțită de echilibrarea balanței între cele două sexe și la creșterea autonomiei economice a femeilor.

Van de Kaa și Lesthaeghe (1987, 2010) explică transformările demografice prin schimbarea valorilor sociale, pe fondul dezvoltării economice. Astfel, în contextul FDT scade mortalitatea, dar crește importanța familiei și a copiilor. Deși nupțialitatea rămâne crescută și divorțul este rar, fertilitatea scade prin scăderea nașterilor de rang superior. A doua tranziție demografică rezidă în scăderea drastică a fertilității, sub nivelul înlocuirii generațiilor, datorată utilizării mijloacelor contraceptive și a liberalizării avorturilor, fiind însoțită de scăderea nupțialității și de creșterea divorțului și a coabitării. Nucleul celei de-a doua tranziții demografice îl reprezintă schimbarea valorilor sociale, familia tradițională

fiind mai puțin valorizată, accentul căzând pe egalitate de gen și auto-realizare individuală (Surkyn, Lesthaeghe, 2004).

Conform definiției stricte a termenului de tranziție demografică, acesta se termină atunci când societatea atinge un nou echilibru între numărul nașterilor și cel al deceselor, așa cum se întâmpla în societățile pre-industriale unde numărul mare al deceselor era compensat prin fertilitate foarte ridicată (Chesnais, 2000). Cu toate acestea, evoluțiile produse în contextul celei de-a doua tranziții demografice nu se opresc atunci când se atinge un punct de echilibru, ci scăderea fertilității continuă, sub nivelul înlocuirii generațiilor, ceea ce conduce la scăderea volumului total al populației și la fenomenul de îmbătrânire demografică (Ghețău, 1997). În plus, migrația internațională accentuează dezechilibrele demografice în anumite societăți sau în rândul anumitor grupuri sociale (Ghețău, 2004). Suprapunerea între îmbătrânirea populației și creșterea accentuată a fluxurilor migratorii internaționale are efecte asupra culturii societăților de destinație și a celor de origine a migraților, pe fondul creșterii trans-naționalismului.

Schimbarea culturală: înlocuirea cohortelor, îmbătrânire individuală și context istoric

Schimbarea valorilor se produce la nivel agregat prin trei tipuri de mecanisme: efecte de cohortă, efecte contextuale și efecte generate de înaintarea în vârstă. Primul mecanism se bazează pe asumția că valorile se formează în copilărie și în tinerețe și rămân stabile pe durata întregii vieți adulte. Astfel, experiențele formative timpurii lasă o amprentă asupra valorilor și atitudinilor generațiilor sau cohortelor (Mannheim, 1952; Ryder, 1965). Fiecare cohortă diferă semnificativ de celelalte în funcție de contextul experimentat în perioada de formare. Diferențele de orientări valorice sau atitudinale dintre generații reflectă condițiile istorice specifice în care acestea au fost socializate, generând o amprentă culturală care creează o dinamică proprie fiecărei cohorte (Alwin, 1990: 348). Schimbarea socială rezultă, astfel, din înlocuirea cohortelor, cele tinere, socializate în contexte politice și sociale diferite înlocuind cohortele îmbătrânite.

Teoria modernizării asumă că faptul că schimbarea valorilor se face predominant prin înlocuirea cohortelor (Inglehart, 1990). În domeniul religios, modernizarea produce o secularizare rapidă, iar cohortele tinere tind să fie mai puțin religioase decât cele mai în vârstă (Need, Evans, 2001). Similar, cohortele socializate în societăți post-moderne și centrate pe egalitate de gen, vor fi orientate către suportul egalității de gen comparativ cu

cele socializate în contexte tradiționale, dominante de diviziunea strictă a rolurilor de gen (Inglehart, Norris, 2003).

Cel de-al doilea mecanism atribuie schimbările valorilor sociale unor transformări de context istoric, incluzând aici sferile economică, socială sau politică. Astfel de evenimente exercită efecte similare asupra tuturor cohortelor, schimbând seturile de valori și atitudini în același sens pentru toată populația (Crockett, Voas, 2006). Asumpția implicită este aceea că valorile sunt deschise schimbării chiar și după perioadă de formare a individului, și pot fi influențate de contextul instituțional. Literatura discută despre efectele specifice unor perioade precum al Doilea Război Mondial, anii 1960, perioada de după cel de-al doilea Consiliu de la Vatican, despre perioade de restricție religioasă cum a fost cea impusă de puterea comunistă în Europa Centrală și de Est sau tranziția post-comunistă (Argue, Johnson, White, 1999; Bruce, Glending, 2010; Crockett, Voas, 2006; Hout, Greeley, 1987; Need, Evans, 2001).

Cel de-al treilea mecanism asociază schimbarea valorilor petrecută în timpul vieții unor efecte datorate trecerii de la o etapă a vieții la alta. Și în acest caz, asumția de bază este că valorile sunt expuse schimbării de-a lungul vieții adulte. Evenimentele trăite de indivizi, cum ar fi căsătoria, apariția copiilor sau îmbătrânirea pot influența profilul valoric individual. Căsătoria este un aranjament tradițional care poate potența valori și comportamente religioase, precum și valori de gen de tip tradițional (Chaves, 1991; Hoge, Hoge, 1984; Sandomsky, Wilson, 1990; Stolzenberg, Blair-Loy, Waite, 1995).

Obiective de cercetare pentru studiile viitoare

Toate cele trei mecanisme implicate în schimbarea culturală sunt direct legate de evoluțiile demografice. Tranziția demografică a dus la schimbarea semnificativă a structurii demografice a populației globului. Mortalitatea scade și speranța medie de viață crește, iar fertilitatea scade mult sub nivelul de înlocuire a generațiilor, ceea ce duce la îmbătrânirea populației, mai ales în cazul statelor puternic industrializate. Mare parte a literaturii sociologice arată că populația vârstnică tinde să fie mai conservatoare din punct de vedere politic (Danigelis, Hardy și Cutler, 2007), mai pasivă din punct de vedere civic (Jennings și Stoker, 2004) și favorabilă cheltuielilor sociale crescute, fiind beneficiara directă a beneficiilor și serviciilor sociale furnizate de stat (Taylor-Gooby, 2001). Literatura de specialitate subliniază deci, relația dintre structura pe vârste a populației și atitudini, orientări de valoare și credințe.

Este de așteptat ca dezechilibrul produs de îmbătrânirea demografică să ducă la persistența unor orientări de valoare de tip materialist, specifice generațiilor socializate în epoca antebelică și imediat după cel de-al Doilea Război Mondial. În plan politic acestea se traduc pentru conservatorism și păstrarea ordinii existente, precum și în preferința pentru participare politică de tip convențional. În planul vieții religioase este de așteptat ca această schimbare să ducă la creșterea practicilor și credințelor religioase prin intermediul a două mecanisme. Pe de o parte este vorba de socializarea, în cazul generațiilor născute înainte de anii 60, în contexte în care religia jucă un rol mult mai important decât joacă la ora actuală. Pe de altă parte, este vorba de schimbare a ciclului vieții, de trecere de la viața de adult activ la cea de pensionar care trebuie să gestioneze psihologic ideea că se apropie de sfârșitul vieții, ceea ce conform literaturii duce la apropierea de religie (Argue, Johnson și While, 1999; Miller și Nakamura, 1996).

Acestor tendințe li se adaugă creșterea migrației internaționale și efervescența trans-naționalismului care fac ca migrații să joace un rol important în schimbarea culturală atât la destinație cât și la origine. Deși cercetările de până acum abordează atât efectele schimbării generaționale asupra orientărilor de valoare, cât și pe cele ale migrației internaționale, studiile de până acum nu au luat în considerare intersecția dintre cele două fenomene demografice îmbătrânirea populației și migrația. În timp ce îmbătrânirea afectează treptat toate societățile din jurul globului care ating un anumit nivel de dezvoltare socio-economică, statele puternic industrializate au devenit țintite ale fluxurilor migratorii internaționale, imigrația răspunzând în acest caz și unei nevoi intern a acestor societăți de a compensa deficitul de populație activă cauzat de îmbătrânirea demografică. Astfel, migrația internațională tinde să echilibreze balanța în statele puternic industrializate, însă duce accelerarea îmbătrânirii demografice și la amplificarea efectelor culturale al acesteia din urmă.

Îmi propun ca obiectiv de cercetare pentru următorii ani investigarea efectelor interacțiunii dintre îmbătrânirea demografică și migrație asupra societăților contemporane. Abordarea pe care o am în vedere este una de timp comparative transversal și longitudinal, care să utilizeze metode avansate de analiză a datelor și să combine date administrative și date furnizate de sondajele internaționale de mare anvergură. Programul de cercetare pe care intenționez să îl implementez va încerca să răspundă câtorva întrebări de cercetare precum: cum influențează sportul migrator schimbarea culturală a unei societăți? Care este rolul trans-naționalismului în acest context? Cum mediază acesta

schimbarea valorilor din societățile gazdă și din cele de origine? Care este efectul interacțiunii dintre sporul migrator și îmbătrânirea demografică asupra valorilor și atitudinilor împărtășite de populație? Intenționez să abordez din această lentilă orientări de valoare din domenii precum politica, religia, familia, solidaritatea socială și toleranța.

Implicarea în activități de management și dezvoltare instituțională

În ceea ce privește implicarea mea viitoare în dezvoltarea ICCV, există câteva direcții pe care intenționez să mă focalizez.

- *Contribuții la dezvoltarea unui program de cercetare axat pe studierea îmbătrânirii populației*, ca fenomen demografic ce are numeroase efecte sociale, incluzând obiectivele mele de cercetare în programul institutului. Studiarea nevoilor populației vârstnice și a politicilor care adresează aceste nevoi au făcut parte dintre temele de cercetare abordate de-a lungul timpului în cadrul institutului. Studiile realizate au fost însă abordări segmentate, care s-au focalizat pe un aspect particular al procesului îmbătrânirii demografice. Intenționez să contribui la dezvoltarea unui program de cercetare care să articuleze preocupările de cercetare din acest domeniu într-o perspectivă integrată, care să abordeze multiplele fațete ale acestui fenomen și să contribuie activ atât la studierea aspectelor demografice și a efectelor în plan social, cât și la analiza politicilor și strategiilor destinate combaterii efectelor îmbătrânirii demografice.

Dincolo de colaborarea transversală în cadrul institutului, cu alți cercetători care elaborează studii pe această temă, intenționez să inițiez colaborări cu cercetători din alte domenii care studiază efectele îmbătrânirii, precum medicina și gerontologia, pentru a întregi viziunea asupra fenomenului și a contribui la înțelegerea globală a impactului îmbătrânirii populației asupra societăților moderne. De asemenea, îmi propun ca, împreună cu echipa de cercetare interdisciplinară, să ne integrăm în infrastructura europeană de cercetare a populației de vârstă a treia *Survey of Health, Aging and Retirement in Europe* (SHARE) , care realizează studii longitudinale în statele membre ale Uniunii Europene. Acest lucru va conduce în timp la creșterea vizibilității cercetării românești în context internațional, în special a celei realizate în cadrul ICCV, va permite elaborarea unor studii comparative care ar plasa societatea românească în

context european și ar facilita accesul la granturi de cercetare naționale și internaționale.

Tema îmbătrânirii demografice și a efectelor acesteia asupra societății este o tema de cercetare complexă, interdisciplinară care presupune cunoștințe teoretice și metodologice inter și trans disciplinare. Experiența mea profesională îmi permite să îmbin cunoștințe care provin din diferite arii tematice, cu metodologii de cercetare de tip cantitativ și calitativ, care pot fi utilizate cu succes în abordarea acestei teme. Astfel, pot să îmbin carde teoretice legate de politicile sociale, egalitatea de gen, grupurile vulnerabile, participarea civică și politică, cu indicatorii demografici, folosind metode de analiză a datelor de tip cantitativ (precum decompoziția liniară de cohortă, metodele de tip age-period-cohort sau analiza datelor de tip panel) care să permită analiza efectelor schimbării generaționale asupra diferitelor fenomene și tendințe sociale.

- *Participarea la programul de cercetare în domeniul politicilor sociale și implicarea în dezvoltarea acestuia.* Politicile sociale reprezintă un domeniu major ce cercetare pentru mine, în care am dobândit o expertiză specială, acesta fiind și domeniul în care am elaborat teza de doctorat. ICCV-ul a fost de-a lungul timpului și continuă să fie unul dintre liderii europeni în domeniul analizei politicilor sociale, mai ales în ceea ce privește evoluția politicilor sociale și a regimurilor de bunăstare în statele postcomuniste. Cu toate acestea, lipsa de finanțare cu care s-a confruntat cercetarea în domeniul științelor sociale nu a mai permis realizarea unor studii de anvergură care să implice culegere de date empirice și să permită analize de tip longitudinal.

Concret îmi propun să contribui la atragerea de fonduri de cercetare care să permită elaborarea de studii empirice care să permită analiza noilor riscuri sociale, a impactului politicilor existente și a nevoilor unor categorii expuse noilor tipuri de excluziune socială, precum tinerii care părăsesc timpuri sistemul de educație și nu se integrează pe piața muncii sau femeile vârstnice din mediul rural. Pe baza experienței pe care am acumulat-o atât în ceea ce privește studiul politicilor sociale, cât și în ceea ce privește scrierea de cereri de finanțare, îmi propun ca împreună cu alți colegi să relansăm cercetarea empirică în domeniul politicilor sociale care să dea un fundament empiric studiilor și analizelor realizate în domeniu.

- *Contribuții la dezvoltarea infrastructurii de cercetare.* ICCV a fost totdeauna un pioner în dezvoltarea infrastructurii de cercetare din România. La ora actuală institutul găzduiește două depozite de documente electronice de mare valoare națională și internațională, care cresc vizibilitatea cercetării românești în domeniul științelor sociale: Biblioteca Virtuală de Sociologie și Publicistica Sociologică Românească. În timp ce prima permite accesul la un mare număr de texte de sociologie disponibile electronic publicate în România între 1972 și 2018, cea de-a doua realizează un inventar inestimabil al producției sociologice românești începând din anul 1900. Intenționez să inițiez un proiect care să implice și instituțiile partenere din consorțiu care implementează proiectul Publicistica Sociologică Românească având ca scop crearea unei platforme on-line care să permită conectarea publicațiilor din domeniul sociologiei, cu datele empirice care au stat la baza diferitelor studii și distribuirea gratuită către comunitatea științifică a datelor care provin din cercetări mai vechi. Proiectul se înscrie în trendul european de acces deschis la date de cercetare, având beneficii multiple atât la nivel național cât și internaționale. Printre acestea menționăm: creșterea vizibilității atât a publicațiilor, cât și a datelor empirice, posibilitatea de a realiza analize secundare pe date deja existente și publicate, creșterea transparenței în cercetare și posibilitatea replicării rezultatelor raportate în publicațiile de specialitate și, nu în ultimul rând, folosirea acestei platforme on-line în scopuri didactice. Pentru implementarea proiectului de cercetare intenționez să pregătesc o aplicație, împreună cu partenerii din consorțiu, prin care să accesăm fonduri (inter)naționale destinate dezvoltării infrastructurii de cercetare de tip *cloud*.

Precizez că am experiență în activitățile legate de dezvoltarea și funcționarea infrastructurilor de cercetare în științele sociale, experiență dobândită din perioada în care am activat în calitate de cercetător științific senior la GESIS, care este cea mai mare infrastructură de cercetare din științele sociale din Germania. De asemenea, în calitate de secretar și vicepreședinte al EVS, care este o infrastructură de mare anvergură destinată culegerii și analizării datelor empirice, am avut ocazia să mă familiarizez cu organizarea, managementul și coordonarea infrastructurilor de cercetare, fiind unul dintre puțini cercetători români cu expertiză în domeniul infrastructurilor de cercetare în științele sociale.
- *Implicarea în dezvoltarea școlii doctorale a ICCV.* După primirea titlului de abilitare în sociologie, intenționez să mă implic activ în dezvoltarea școlii

doctorale în sociologie organizată în cadrul ICCV prin coordonarea de doctoranzi, ca singur coordonator sau în cotutelă, prin dezvoltarea de cursuri și workshop-uri pentru doctoranzi conform planurilor de studiu pe teme mele de expertiză (metodologie și design de cercetare, studii de gen, politici sociale), prin organizarea de cursuri și workshopuri cu experți invitați din afara institutului și prin activități de mentorat având ca scop sprijinirea doctoranzilor în dezvoltarea carierei profesionale. Precizez că am experiență în predarea cursurilor pe teme precum metode de cercetare, statistică avansată în științele sociale, politici sociale și valori sociale. Am predat la universități din România și din Germania atât la nivel de licență, cât și la nivel de master, iar cursurile mele au primit totdeauna evaluări foarte bune de la studenți.

- *Implicarea în elaborarea de cereri de finanțare destinate atragerii de fonduri extrabugetare în institut.* Finanțarea cercetării se realizează în parte prin granturi și proiecte extrabugetare care sunt menite să atragă în institut fonduri necesare desfășurării activităților de cercetare, dezvoltării infrastructurii de cercetare și a participării angajaților la activități de transfer de cunoaștere precum conferințe, școli de vară sau workshopuri. Pe parcursul carierei mele am contribuit la elaborarea unui număr semnificativ de cereri de finanțare, adresate atât finanțatorilor din România, cât și unor finanțatori externi și în multe cazuri am primit finanțare. Îmi propun să inițiez și să mă implic în elaborarea de cereri de finanțare pe trei direcții majore care vizează și dezvoltarea instituțională: efectele sociale ale îmbătrânirii demografice, politicile sociale și dezvoltarea de infrastructuri de cercetare majore care să fie în beneficiul întregii comunități academice din România.
- *Implicarea în activități de diseminare publică a rezultatelor cercetării realizate în institut,* care să crească vizibilitatea (inter)națională a institutului atât în rândul publicului academic, cât și în rândul decidenților politici, mass-mediei și a publicului larg. Intenționez să particip la elaborarea de publicații care se adresează atât publicului academic (articole în jurnale de specialitate din țară și străinătate, monografii, volume colective) și cât și publicului neacademic, prin elaborarea de rapoarte de cercetare și colaborarea cu mass-media. De asemenea, intenționez să particip la conferințe (inter)naționale de specialitate cu prezentări ale studiilor proprii, propunând și paneluri care să permită dezbătarea academică a rezultatelor de cercetare obținute în cadrul ICCV.

În decursul carierei mele am avut ocazia să mă implic în de PR-ul activităților de tip academic, atât în calitate de secretar al EVS, cât și de cercetător la EUROLAB/GESIS și am devenit familiară cu metodele cele mai eficiente de promovare și cu căile de diseminare în funcție de publicul țintă. Aceste cunoștințe îmi vor permite să contribuie semnificativ la creșterea vizibilității institutului atât în mediul academic, cât și în rândului publicului larg și să ajut la diseminarea eficientă a rezultatelor cercetărilor realizate în institut.

- *Implicarea în proiecte menite să pună în practică rezultatele cercetării academice și care să contribuie la dezvoltarea societății românești: colaborări cu organizații naționale și internaționale, organizații guvernamentale care elaborează, implementează și evaluează strategii și programe în domeniile în care am competență științifică (politicilor sociale, egalității de gen, incluziunii sociale, îmbătrânire activă). Am colaborat în decursul activității mele în cercetare cu diferite instituții guvernamentale și non-guvernamentale, în designul, implementare și evaluarea de programe și politici cu impact în sfera socială, ceea ce m-a ajutat să acumulez experiență în domeniu, experiență ce poate fi utilizată pe viitor.*
- *Implicarea în organizarea de seminarii destinate cercetătorilor ICCV în vederea consolidării capacității internaționale.* Sunt deja implicată în co-organizarea unor seminarii menite să disemineze informații privind criteriile CNADTCU pentru colegii cercetători din cadrul ICCV. Intenționez să lansez și alte seminarii privind lectura sociologică și diseminarea unor metode de cercetare statistică utile colegilor din ICCV în elaborarea cercetării curente.

V. Referințe

- Alwin, D. (1990) Cohort Replacement and Changes in Parental Socialization Values. *Journal of Marriage and the Family* 52(2): 347-360.
- Argue, A., Johnson, D., White, L. (1999) Age and Religiosity: Evidence from a Three-Wave Panel Analysis. *Journal for the Scientific Study of Religion* 38(3): 423-35
- Aries, P, Duby, G. (1988) *A history of private life: Revelations of the medieval world*. Cambridge; Harvard University Press
- Beck, U., Beck-Gernsheim, E. (2002) *Individualization: Institutionalized Individualism and its Social and Political Consequences*. London: SAGE
- Bell, D. (1973) *The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting*. New York: Basic Books
- Bell, D. (1976) *The Cultural Contradictions of Capitalism*. New York: Basic Books
- Berger, P. (1969) *The Sacred Canopy: Elements of a Sociological Theory of Religion*. New York: Doubleday Anchor Books
- Bolzendahl, C., Myers, D. (2004) Feminist attitudes and support for gender equality: Opinion change in women and men, 1974-1998. *Social Forces* 83(2): 759-790
- Bruce, S. (2002) *God is Dead: Secularization in the West*. Oxford: Blackwell Publishing
- Chaves, Mark. 1991. 'Family Structure and Protestant Church Attendance: The Sociological Basis of Cohort and Age Effects'. *Journal for the Scientific Study of Religion* 30: 501-514
- Chesnais, J.-C. (2000). The future of French fertility: back to the past, or a new implosion. Below Replacement Fertility. *Population Bulletin of the United Nations*, 40/41; 1999, United Nations, New York.
- Crockett, A. și Voas, D. (2006) Generations of decline: Religious change in 20th-century Britain. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 45, 4, 567-584.
- Danigelis, N., Hardy, M., Cutler, S. (2007) Population Aging, Intracohort Aging, and Sociopolitical Attitudes. *American Sociological Review* 72(5): 812-830
- Degler, C. (1980) *At Odds: Women and the Family in America from the Revolution to the Present*. New York: Oxford University Press
- Durkheim, E. (1960 [1893]) *The Division of Labour in Society*. Illinois: The Free Press of Glencoe
- Fjellvang, T. 2010. 'Socialization Values, Cultural-religious Zones and Modernization Theory'. *European Sociological Review* 27 (2): 196–211
- Fodor, E. et others. 2002. 'Family Policies and Gender in Hungary, Poland, and Romania.' *Communist and Post-communist Studies* 35: 475 - 490

- Fukuyama, F. (1992) *The End of History and the Last Man*, New York: Avon Books
- Fukuyama, F. (1995) *Trust: The Social Virtues and the Creation of Prosperity*. New York: Free Press
- Ghețău V. (2004) Declinul demografic al României: ce perspective?. *Sociologie Românească* II (2): 5-41
- Giddens, A. (1991) *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Stanford: Stanford University Press
- Goorha, P. (2017) Modernization Theory. *Oxford Research Encyclopedia of International Studies*. Oxford University Press (retrieved 21.08.2018 from: <http://internationalstudies.oxfordre.com/view/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-266?print=pdf>)
- Gundelach, Peter. 1994. 'National Differences. Modernization of Institutionalization?'. *International Journal of Comparative Sociology* 1-2: 37-58
- Halman, Loek, Arts, Will. 2010. 'Post-Modernization, Individualization and Individualism: Value Changes in Central and Eastern Europe in the First Decade After The Fall of the Iron Curtain'. În Halman, Loek, Voicu, Mălina (coord.) *Mapping Values Orientation in Central and Eastern Europe*, Leiden, Boston: Brill (pp. 11-46)
- Hareven, T. (1987) Family History at the Crossroads. *Journal of Family History* 12(1-3): ix-xxii
- Hareven, T. (1991) The History of the Family and the Complexity of Social Change. *The American Historical Review* 96(1): 95-124
- Hout, Michael, Greeley, Andrew. 1987. 'The Center Doesn't Hold: Church Attendance in the United States, 1940 – 1984'. *American Sociological Review* 52, p. 325 – 345
- Inglehart, R. (1971) The silent revolution in Europe: Intergenerational change in post-industrial societies. *The American Political Science Review*, 65(4): 991-1017
- Inglehart, R. (1990) *Culture Shift in Advanced Industrial Society*. New Jersey: Princeton University Press
- Inglehart, R. (1997) *Modernization and Postmodernization*, Princeton: Princeton University Press
- Inglehart, R. (2018) *Cultural Evolution. People's Motivations are Changing and Reshaping the World*. Cambridge: Cambridge University Press
- Inglehart, R., Baker, W.E. (2000) Modernization, cultural change, and the persistence of traditional values. *American Sociological Review*, 65(1): 19-51
- Inglehart, R., Norris, P. (2003) *Rising Tide: Gender Equality and Cultural Change around the World*. Cambridge: Cambridge University Press

- Inglehart, R., Welzel, C. (2005) *Modernization, Cultural Change, and Democracy: The Human Development Sequence*. Cambridge: Cambridge University Press
- Inkeles, A. (1969) Making Men Modern: On the Causes and Consequences of Individual Change in Six Developing Countries. *American Journal of Sociology*, 75(2): 208-225
- Jennings, M. K. și Stoker, L. (2004) Social Trust and Civic Engagement across Time and Generations, *Acta Politica*, 39, 4, 342-379.
- Krunivich, R., Deitelbaum, C. 2004. 'Ethnic Conflict, Group Polarization, and Gender Attitudes in Croatia'. *Journal of Marriage and Family* 66: 1089 - 1107
- Kuzio, T. (2001) Transition in Post-Communist States: Triple or Quadruple?. *Politics* 21(1): 168 – 177
- Lash, S., Urry, J. (1994) *Economies of signs and space*. London: Sage.
- Lesthaeghe, R. 2014. *The second demographic transition: A concise overview of its development*. Proceedings of the National Academy of Science of the United States of America 111 (51): 18112–18115
- Lesthaeghe, R. (2010). The unfolding story of the Second Demographic Transition. *Population and Development Review* 36(2): 211-251
- Lyotard, J.F. (1993) *Condiția postmodernă: raport asupra cunoașterii*. București: Editura Babel
- Mahoney, J. (2000) Path dependence in historical sociology. *Theory and Society* 29(4): 507-548
- Mannheim, K. (1952). The problem of Generation. In P. Kecskemeti (Ed.) *Essays on the Sociology of Knowledge* (pp. 276-320), London: Routledge & Kegan Paul.
- Marx, K. (1970 [1867]) *Capital*. London: Lawrence & Wishart/Need, Evans, 2001
- Miller, A. S. și Nakamura, T. (1996) On the Stability of Church Attendance Patterns During a Time of Demographic Change. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 35, 275-284.
- Need, A., Evans, G. (2001) Analyzing patterns of religious participation in post-communist Eastern Europe. *British Journal of Sociology* 52(2): 229-248.
- Notestein F. W. (1954) Population: The long view, în Theodore W. Schultz (ed), *Food for the World*, University of Chicago Press, Chicago
- Pascall, G., Kwak, A. 2005. *Gender Regime in Transition in Central and Eastern Europe*. Bristol: Policy Press
- Pascall, G., Lewis, J. 2000. 'Emerging Gender Regimes and Policies for Gender Equality in a Wider Europe.' *Journal for Social Policy* 33(3): 373-394
- Peffley, Mark, Rohrschneider, Robert. 2003 'Democratization and Political Tolerance in Seventeen Countries: A Multi-level Model of Democratic Learning', *Political Research Quarterly* 56 (3): 243-257

- Pfau-Effinger, B. (1998) Gender cultures and the gender arrangement—a theoretical framework for cross-national gender research. *Innovation: The European Journal of Social Science Research* 11(2): 147-166
- Przeworski, Adam. 1996. *Democrația și Economia de Piață. Reformele politice și Economice în Europa de Est și America Latină*. București: All
- Rohrshneider, R. 1994. 'Report from the Laboratory: The Influence of Institutions on Political Elites' Democratic Values in Germany'. *The American Political Science Review* 88: 927-941
- Rohrshneider, R. 1999. *Learning Democracy Democratic and Economic Values in Unified Germany*. Oxford: Oxford University Press
- Rostow, W. W. (1959) The Stages of Economic Growth. *The Economic History Review* 12(1): 1-16
- Ryder, N. (1965) The Cohort as a Concept in the Study of Social Change. *American Sociological Review* 30(6): 843-861.
- Sandu, D. (1999) *Spațiul social al tranziției*. Iași: Polirom
- Schwartz, S. H., Bardi, A. (1997) Influences of Adaptation to Communist Rule on Value Priorities in Eastern Europe. *Political Psychology* 18(2): 385-410
- Sears, D., Valentino, N. (1997) Politics Matters: Political Events as Catalysts for Preadult Socialization. *The American Political Science Review* 91(1): 45-65
- Stănescu, S.M. (2013) *Statul bunăstării între supraviețuire, reformă și integrare europeană*. Bucharest: Prouniversitaria
- Stark, D., Bruszt, L. 2002. *Transformarea politicii și a proprietății în Europa Centrală și de Est*. București: Ziua
- Stolzenberg, R., Blair-Loy, M., Waite, L. 1995. 'Religious participation in early adulthood: Age and family life cycles effects on church membership'. *American Sociological Review* 60: 84-103
- Surkyn, J., Lesthaeghe, R. (2004) Value Orientations and the Second Demographic Transition (SDT) in Northern, Western and Southern Europe: An Update. *Demographic Research* 3(3): 45-86
- Taylor-Gooby, P. (2001) Sustaining the Welfare State in Hard Times: Who Will Foot the Bill?. *Journal of European Social Policy*, 11, 2, 133-147.
- Thelen, K. (1999) Historical institutionalism in comparative politics. *Annual Review of Political Science* 2: 369–404
- Thompson W. S. (1929), Population. *The American Journal of Sociology*. 34 (6): 959–975
- Tönnies, F. (1957 [1887]) *Community and Association*. East Lansing: Michigan State University Press

- Trebici, V. (1978). Tranziția demografică în România. *Viitorul Social*, VII(2), 335-344
- Van de Kaa, D. (1987) "Europe's second demographic transition", *Populațion Bulletin*, 42 (1) Population Reference Bureau, Washington
- Vasile G. (1997) "Evoluția fertilității în România", *Revista de Cercetări Sociale* 1 (2)
- Voicu, B. (2005) *Penuria pseudo-modernă a postcomunismului românesc*. Iași: Expert Projects
- Weber, M. (1978 [1922]). *Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology*. Berkley, CA: University of California Press
- Weber, M. (1995 [1920]) *Etica protestantă și spiritul capitalist*. București: Humanitas
- Welzel, C. (2014) *Freedom Rising. Human Empowerment and the Quest for Emancipation*. Cambridge: Cambridge University Press
- Wilensky, H. (2002) *Rich Democracies: Political Economy, Public Policy, and Performance*. Berkley, CA: University of California Press